

РУДАКЕВИЧ Остап Ярославович

**Миротворчі місії ООН: міжнародно-правові
засади та роль у припиненні воєнних конфліктів /
UN Peacekeeping Missions: International and Legal
Frameworks and Role in Ending Military Conflicts**

спеціальність: 291 - Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії
освітньо-професійна програма - Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії

Кваліфікаційна робота

Виконав студент групи
МВСКм-21
О. Я. Рудакевич

Науковий керівник:
д.е.н., професор, О. І. Тулай

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту:

" ____ " _____ 20__ р.

Завідувач кафедри
_____ **О. І. Тулай**

АНОТАЦІЯ

Рудакевич О. Я. Миротворчі місії ООН: міжнародно-правові засади та роль у припиненні воєнних конфліктів. – Рукопис.

Дослідження на здобуття освітнього ступеня «магістр» за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії». – Західноукраїнський національний університет. Тернопіль 2024.

У роботі досліджено міжнародно-правові засади миротворчої діяльності ООН у врегулюванні конфліктів. Проаналізовано етапи розвитку миротворчих місій, механізми їх функціонування та основні виклики. Розглянуто проведення операцій у різних регіонах, їх вплив на стабілізацію конфлікту, а також роль України у миротворчій діяльності. Окреслено перспективи розвитку миротворчої діяльності та напрями реформування ООН з урахуванням нових глобальних викликів.

ANNOTATION

Rudakevych O. Y. UN peacekeeping missions: international legal principles and role in stopping military conflicts. – Manuscript.

Research for the acquisition of the educational degree of «Master» in the specialty 291 «International Relations, Public Communications and Regional Studies» – West Ukrainian National University. Ternopil, 2024.

The paper examines the international legal foundations of the UN peacekeeping activities in conflict resolution. It analyzes the stages of development of peacekeeping missions, the mechanisms of their operation, and the main challenges. The paper considers the conduct of operations in various regions, their impact on conflict stabilization, as well as Ukraine's role in peacekeeping activities. It outlines the prospects for the development of peacekeeping activities and directions for reforming the UN in light of new global challenges.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. Історичні аспекти та міжнародно-правові засади миротворчої діяльності ООН.....	8
1.1. Історичні аспекти виникнення миротворчих місій ООН.....	8
1.2. Організаційно-правові засади функціонування миротворчих місій ООН...	12
Висновки до розділу 1.....	17
РОЗДІЛ 2. Практичні аспекти діяльності миротворчих місій ООН та роль у припиненні воєнних конфліктів	19
2.1. Особливості проведення миротворчих операцій ООН у різних частинах світу.....	19
2.2. Виклики та загрози проведення миротворчих операцій ООН.....	25
2.3. Участь України у миротворчих місіях ООН.....	30
Висновки до розділу 2.....	36
РОЗДІЛ 3. Перспективи розвитку миротворчої діяльності ООН.....	38
3.1. Напрями підвищення ефективності миротворчих місій ООН.....	38
3.2. Перспективи розвитку діяльності миротворців ООН в Україні	45
Висновки до розділу 3.....	49
ВИСНОВКИ.....	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	54

ВСТУП

Актуальність теми. На межі XX і XXI століть у світі одночасно відбувалися два протилежні явища. З одного боку, країни об'єднувалися та інтегрувалися, що означає тіснішу співпрацю між державами, створення міжнародних організацій, економічних союзів та інших форм співробітництва. З іншого боку, активізувалися процеси дезінтеграції, тобто розпаду держав або їхніх союзів, що могло призводити до розколів у політичних структурах, виникнення нових незалежних країн та конфліктів, викликаних розривом зв'язків між частинами колишніх державних утворень. Ці процеси нерідко супроводжувались масовими порушеннями прав людини. Хоча варто замітити, що сучасний стан міжнародних відносин між провідними державами дає певну надію на малу ймовірність глобального ядерного конфлікту чи нової світової війни. Проте локальні та масштабні збройні конфлікти продовжують спалахувати в Європі, Азії та країнах «третього світу», деякі з яких прагнуть володіти ядерною зброєю, а політична нестабільність у цих державах може призвести до непередбачуваних подій, включно з масштабними військовими трагедіями. Невирішені суперечки та протиріччя, що провокують збройні конфлікти, впливають на життєві інтереси кожної країни та становлять серйозну загрозу міжнародному миру й безпеці. Під час конфліктів, що часто переростають у громадянські війни, мають місце масові злочини проти мирного населення, руйнування інфраструктури та порушення норм міжнародного права.

У зв'язку з цим миротворчі місії ООН стають пріоритетним засобом врегулювання конфліктів. Миротворча діяльність набуває особливої важливості для України, адже сприяє зміцненню національної безпеки в умовах російської агресії та підвищує міжнародний авторитет держави. Україна демонструє миролюбну політику, беручи участь у миротворчих операціях ООН, і здобуває цінний досвід в оборонному плануванні та реформуванні збройних сил.

Введення миротворчої місії ООН є складним процесом, що передбачає довгий та ретельний механізм ухвалення рішень і подальшого контролю.

Протягом останніх десятиліть миротворчі операції ООН зазнали значної трансформації, ставши комплексними, з залученням військового, поліцейського та цивільного персоналу для досягнення миру. Ці операції не лише врегульовують збройні конфлікти, а й сприяють створенню нової системи регіональної безпеки, особливо в умовах, коли більшість сучасних конфліктів є внутрішньодержавними.

Миротворчі місії нині є багатокomпонентними операціями, які все частіше спрямовані на реформування державного управління та системи безпеки, демократизацію, зміцнення законності та ресоціалізацію колишніх комбатантів.

Проте залишається багато проблем, пов'язаних із реалізацією миротворчої політики ООН. Світова спільнота зустрічається зі складнощами у визначенні меж між підтримкою миру та силовим умиротворенням, що вимагає різних підходів і ресурсів. Невизначеність у завданнях та критеріях ефективності міжнародної поліції, проблеми управління миротворчими місіями та потреба в оптимізації взаємодії військових, поліцейських і цивільних компонентів вимагають подальшого вдосконалення миротворчої доктрини.

Дослідження миротворчої діяльності ООН знайшли відображення у наукових працях як українських, так і зарубіжних фахівців. Аспекти миротворчої діяльності ООН та правові інструменти підтримання міжнародного миру і стабільності вивчали такі українські дослідники, як К. Тищенко, Г. Ерман, Є. Жабська та зарубіжні: Дж. Борджер, Е. Дейлі, Т. Барлоу Браун, Д. Боффі, Д. Джетт, Ф. Грінвуд.

Метою дослідження є комплексний аналіз міжнародно-правових засад функціонування миротворчих місій ООН та оцінка їхньої ефективності у врегулюванні сучасних воєнних конфліктів. Дослідження спрямоване на виявлення основних викликів для миротворців та розробку пропозицій щодо вдосконалення механізмів миротворчої діяльності у ХХІ столітті.

Згідно з метою дослідження можна сформулювати наступні завдання:

- дослідити історичні передумови виникнення миротворчих місій ООН та їхній розвиток у контексті міжнародних відносин;

- проаналізувати основні правові документи, що регулюють діяльність миротворчих сил ООН, включаючи Статут ООН та ключові міжнародні угоди.
- визначити принципи та механізми функціонування миротворчих операцій ООН, а також їх вплив на стабільність у конфліктних регіонах;
- оцінити ефективність ключових миротворчих місій ООН, розглянувши приклади з різних частин світу;
- вивчити співпрацю ООН із регіональними організаціями у процесі врегулювання конфліктів та оцінити її вплив на результати миротворчої діяльності;
- визначити основні виклики, з якими зустрічаються миротворчі місії ООН у сучасному світі, зокрема політичні, правові та організаційні аспекти.

Об'єктом дослідження є діяльність Організації Об'єднаних Націй у сфері миротворчої діяльності в контексті сучасних міжнародних конфліктів.

Предметом дослідження є міжнародно-правові засади, принципи, механізми функціонування та ефективність миротворчих місій ООН, а також їхній вплив на завершення військових конфліктів та забезпечення стійкого миру.

Практичне значення дослідження полягає в можливості застосування отриманих висновків для поліпшення стратегій миротворчої діяльності ООН у відповідь на сучасні виклики. Дослідження також сприятиме розвитку наукових підходів до аналізу миротворчих місій і підвищенню усвідомлення суспільства про роль ООН у врегулюванні конфліктів.

Положення, що їх винесено на захист. Усі наукові результати, які містяться у кваліфікаційній роботі і винесено на захист, отримано автором особисто.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у поглибленні теоретичних засад розвитку та сучасних викликів миротворчої діяльності ООН. Особливу увагу приділено участі України в миротворчих місіях, її внеску в стабілізації конфліктів та перспективам удосконалення цієї діяльності.

Публікації. Автором опубліковано 2 тез доповідей: у збірнику матеріалів III Міжнародних наукових читань імені Богдана Гаврилишина (ЗУНУ, 29

листопада 2024 року) та у збірнику матеріалів IV Міжнародних наукових читань імені Богдана Гаврилишина (ЗУНУ, 28 листопада 2024 року).

Структура і обсяг роботи. За своєю структурою виконана кваліфікаційна робота складається зі вступу, основної частини та списку використаних джерел, який налічує 43 найменування. Загальний обсяг роботи становить 56 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ТА МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ МИРОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ООН

1.1. Історичні аспекти виникнення миротворчих місій ООН

«Ми, народи Об'єднаних Націй, сповнені рішучості позбавити прийдешні покоління нещасть війни, яка двічі в нашому житті принесла людству невимовне горе» – саме так починається передмова Статуту ООН. У цих словах закладено глибоке усвідомлення страждань і прагнення до створення більш мирного світу. Це зобов'язання лягло в основу діяльності Організації Об'єднаних Націй, що намагається забезпечити глобальну безпеку людства, захищати права людини і сприяти соціальному розвитку. У світлі численних конфліктів і викликів, з якими зіткнулося людство в XX та XXI століттях, ООН стала важливим інструментом для вирішення спірних питань та підтримки миру в різних куточках планети.

Початок миротворчої діяльності Організації Об'єднаних Націй був покладений у 1948 році, коли Рада Безпеки санкціонувала розгортання контингенту військових спостерігачів на Близькому Сході. Основною метою цієї місії було спостереження за виконанням умов перемир'я між Ізраїлем і сусідніми арабськими країнами. Пізніше цю операцію назвали United Nations Truce Supervision Organization (UNTSO). Відтоді ООН реалізувала більше 70 миротворчих місій, більшість з яких були започатковані після 1988 року. Протягом цього часу в цих операціях брали участь сотні тисяч військовослужбовців, а також десятки тисяч поліцейських і цивільних співробітників з понад 120 країн. На жаль, більше 3300 миротворців ООН з майже 120 держав загинули, виконуючи свої обов'язки під егідою Організації [1].

Початкові місії включали неозброєних військових спостерігачів та легкоозброєних військовослужбовців, які виконували функції спостереження, звітування та заходи для зміцнення довіри. Першими двома операціями ООН стали UN Truce Supervision Organization (UNTSO) і також UN Military Observer

Group in India and Pakistan (UNMOGIP), які досі продовжують свою діяльність, демонструючи приклад контролю та спостереження. Їхня чисельність не перевищувала кілька сотень осіб, а військові спостерігачі не мали зброї.

Перша миротворча операція зі збройним контингентом, була розгорнута в 1956 році у зв'язку з Суецькою кризою. Операція ООН у Конго, розпочата в 1960 році, стала першою масштабною місією з чисельністю військового персоналу майже 20 тисяч осіб у піковий період. Цей досвід виявив небезпеки, пов'язані з намаганням стабілізувати ситуацію в зонах конфліктів, оскільки під час виконання обов'язків загинуло 250 миротворців ООН, зокрема Генеральний секретар Даг Хаммаршельд [2].

Протягом 1960-1970-х років ООН заснувала короткострокові місії в Домініканській Республіці, у Західній Новій Гвінеї, а також в Ємені. Окрім цього, розпочалося довгострокове розгортання на Кіпрі та на Близькому Сході.

У 1988 році миротворці ООН отримали Нобелівську премію миру «за запобігання збройним зіткненням і створення умов для переговорів» [3].

Якщо говорити загалом, то можна сказати, що протягом "холодної війни" миротворча діяльність здебільшого була винятком із загальної логіки конфронтації. У цей глобальний період протистояння між двома наддержавами існувала сфера впливу, так, наприклад, Африканський континент у період деколонізації став ареною політичного суперництва між двома гігантами. Зазвичай, США та СРСР домовлялися між собою або зверталися до ООН за посередництвом лише для того, щоб уникнути неконтрольованої ескалації збройних конфліктів, які могли б привести до великої війни. Найчастіше рішення про проведення миротворчої операції блокувалися в Раді Безпеки ООН за допомогою вето з боку СРСР чи США.

Із завершенням «холодної війни» на планеті відбулося переформатування сил, змінилася структура військово-політичних альянсів та блоків, а також багато колишніх легальних і неформальних угод між суб'єктами міжнародних відносин перестали діяти. Тендітний баланс у світі похитнувся, що призвело до появи нових осередків конфліктів, що носили здебільшого локальний характер.

Це дало істотний поштовх до різкого розширення масштабів миротворчої діяльності, у період з 1989 по 1994 роки Рада Безпеки, керуючись новим духом консенсусу, санкціонувала 20 нових операцій, що призвело до збільшення чисельності миротворців з 11 тисяч до 75 тисяч осіб [4]. Підраховуючи кількість операцій під егідою ООН загалом, слід зазначити, що за всю історію діяльності цієї організації засновано 71 операцію з підтримки миру, причому за перші 40 років з моменту створення ООН запустила 13, а за наступні 25 років – 51 миротворчу операцію [4; 5].

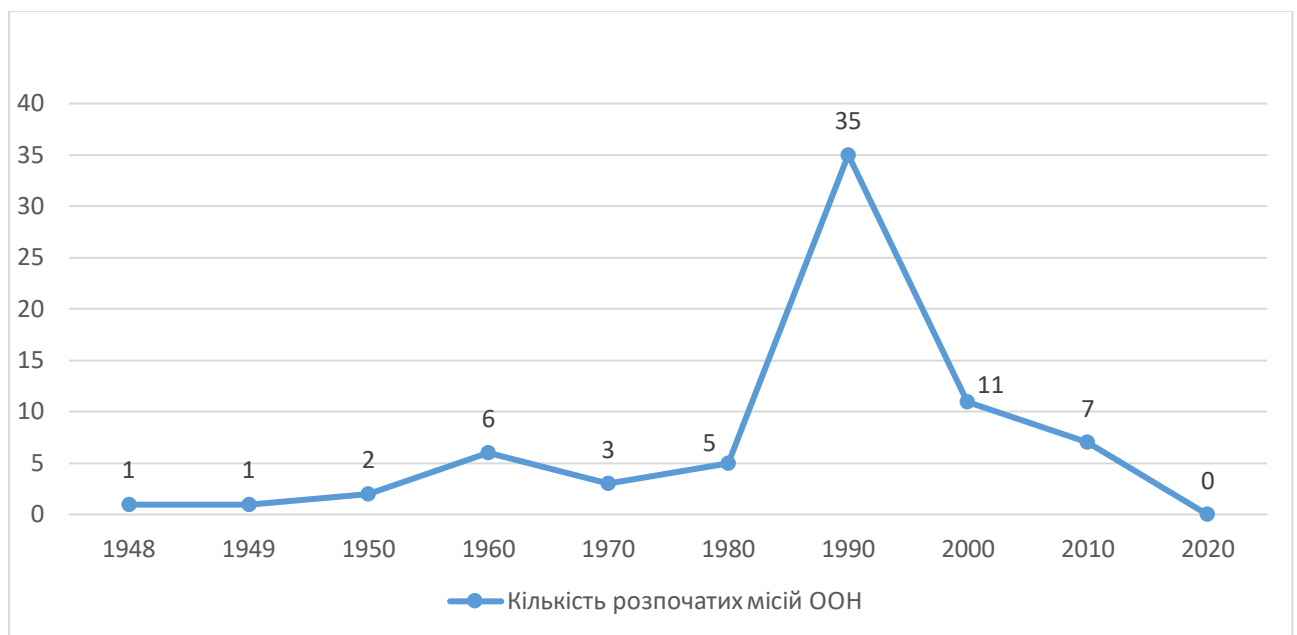

Рис. 1.1. Динаміка кількості розпочатих місій ООН у 1948-2020 рр.

Примітка. Побудовано автором за даними [4; 5].

Разом із збільшенням масштабів було взято курс на реформи. Організація перейшла від «традиційних» миротворчих місій, які зазвичай фокусувалися на спостереженні з боку військового персоналу, до складних багатопланових операцій, спрямованих на забезпечення виконання всеосяжних мирних угод та закладення основ для сталого миру. Внаслідок змін у природі конфліктів, миротворча діяльність ООН, яка спочатку була спрямована на врегулювання міждержавних конфліктів, стала все частіше охоплювати внутрішні конфлікти та громадянські війни.

Протягом цього періоду миротворці ООН почали брати участь у вирішенні широкого спектра завдань, контроль за дотриманням прав людини, реформування сектору безпеки, роззброєння, демобілізацію та реінтеграцію колишніх комбатантів.

Поряд з військовим персоналом до складу операцій стали залучати фахівців з різних сфер, таких як: економісти, поліцейські, юристи, сапери, спостерігачі за виборами, фахівці з прав людини, гуманітарні працівники.

Успіхи попередніх місій породили завищені сподівання щодо можливостей миротворчої діяльності ООН, що стало особливо очевидним у середині 1990-х років. Рада Безпеки не змогла надати миротворцям необхідні ресурси, що призвело до проблем у місіях. Миротворці ООН не змогли запобігти геноциду в Руанді в рамках місії з надання допомоги в цій країні та цивільній війні в Сомалі під час операції ООН. Вони діяли в надзвичайно складних умовах безперервних бойових дій, що значно ускладнювало виконання їхнього мандата. Причини невдачі цих операцій є багатогранними. Наприклад, у Сомалі було явно недостатньо силового компонента для контролю над територією та забезпечення безпеки самих миротворців. Для стабілізації ситуації необхідно було направити численний і добре підготовлений контингент, основну частину якого мали б складати професійні і підготовлені військові, а також забезпечити відповідну військово-технічну підтримку. Ці невдачі завдали шкоди репутації миротворчої діяльності ООН.

Критика діяльності миротворців призвела до того, що Рада Безпеки обмежила нові місії та почала самоаналіз, аби уникнути подібних провалів у майбутньому. Генеральний секретар ініціював незалежні розслідування діяльності ООН під час геноциду в Руанді та конфліктів на Балканах.

Продовжуючи свою діяльність, миротворці залишалися у регіонах, де конфлікти не вщухали. У другій половині 1990-х років Рада Безпеки санкціонувала нові операції в Анголі, Боснії і Герцеговині, Хорватії, Північній Македонії, Гватемалі та Гаїті.

Наприкінці 1990-х років ООН почала реформувати миротворчий механізм, аби підвищити ефективність операцій. Це призвело до виконання нових завдань, таких як адміністрація в Косові та Східному Тиморі. У наступні роки Рада Безпеки санкціонувала масштабні операції в Бурунді, Чаді, Кот-д'Івуарі, Демократичній Республіці Конго, Еритреї, Ліберії, Сьєрра-Леоні, Судані та Сирії.

На початку XXI століття миротворчі місії ООН все ще зіткнулися з численними викликами. До 2010 року відзначалося зменшення чисельності миротворців через завершення місій, але при цьому задачі залишалися складними.

Сьогодні в 15 миротворчих місіях працює понад 110 тисяч військових, поліцейських і цивільних осіб, хоча кількість місій зменшилася. Проте складність завдань, з якими зустрічаються миротворці, залишилася високою, і нові конфлікти можуть призвести до збільшення потреб у миротворчій діяльності ООН.

Паралельно тривають реформи та вдосконалення в сфері управління миротворчими операціями, щоб відповідати новим викликам.

1.2. Організаційно-правові засади функціонування миротворчих місій ООН

У миротворчих процесах задіяні численні суб'єкти міжнародного права, серед яких ООН, НАТО, ЄС, Африканський Союз та інші регіональні й субрегіональні організації. Крім того, беруть участь добровільні коаліції, які, не маючи єдиної інституційної структури, діють спільно під керівництвом однієї з «провідних націй». Ці операції виконуються на основі спадкоємності або ж у формі превентивного розгортання в рамках спільного мандата.

Операції з підтримання миру діляться на дії, що забезпечують перемир'я, і заходи для виконання мирної угоди. Операції з примусу до миру включають застосування сили для припинення конфлікту. Провести чітку межу між цими

типами дій часто складно, оскільки всі вони мають військові й цивільні аспекти. Попри певні досягнення, миротворчі місії ООН зустрічаються з численними викликами, зокрема через відсутність ефективної правової бази та проблеми із впровадженням механізмів врегулювання.

Еволюція миротворчих операцій розвивалася не рівномірно. Від 1948 року ООН ініціювала більше сімдесяти миротворчих операцій, з яких більшість завершилися досягненням визначених мандатами цілей, хоча деякі зазнали невдачі. Як вже було сказано, до 1989 року основна частина мандатів включала участь неозброєних або легко озброєних військових спостерігачів, які моніторили припинення вогню, переважно на Близькому Сході. Це приклад «традиційної» моделі втручання.

«Традиційна миротворча діяльність» представляє собою набір історичних прецедентів, що слугують відправною точкою для опису специфічних методів і структури миротворчих операцій. Це поняття має історичне значення, оскільки після Другої світової війни було єдиним варіантом підтримання миру. Основою для таких операцій є положення глави VI Статуту ООН. Першочергово такі місії прагнули зберегти статус кво, стримуючи конфлікт і створюючи дипломатичний тиск, залишаючи місце для стійкого мирного врегулювання.

Розгортання традиційних миротворчих операцій, враховуючи обмежені ресурси, є більше політичним кроком, ніж військовим втручанням. Схема розгортання військових сил, що забезпечує досягнення цілей на практиці, стала основою для опису традиційних операцій з підтримки миру й залишається актуальною до сьогодні.

Традиційні миротворчі операції, обмежені лише правом на самооборону, часто мали пасивну позицію, це означало, що такі операції виключали примусове втручання, оскільки це суперечило їхній природі як засобу підтримки миру. Більшість сучасних миротворчих місій, незалежно від формату, діють у межах санкціонованого мандату Ради Безпеки ООН, де примус також не є основним елементом.

Після завершення холодної війни і провальних місій у 1990-х роках стратегічний підхід ООН до миротворчої діяльності зазнав значних змін. Це дало змогу організації модернізувати та розширити свої операції на місцях, перейшовши від «традиційних» місій, зосереджених переважно на військових завданнях, до виконання складних «багатофункціональних» операцій. Такі місії включають забезпечення виконання всеосяжних мирних угод і сприяння в побудові основ для тривалого миру. Сучасні миротворчі місії охоплюють широкий спектр завдань, зокрема підтримку у створенні стійких інститутів управління, контроль за дотриманням прав людини, проведення реформ у секторі безпеки, а також роззброєння, демобілізацію та реінтеграцію колишніх комбатантів.

Ключовим кроком у розвитку миротворчої діяльності стало впровадження у 2008 році нової доктрини «Операції ООН з підтримки миру: принципи та керівні вказівки». Вона визначає миротворчу діяльність як методику підтримки тенденційного миру та сприяння реалізації мирних угод у ситуаціях завершення конфліктів. Доктрина трансформувала миротворчої діяльності із переважно військової моделі спостереження за припиненням вогню в комплексну модель, яка поєднує військові, поліцейські та цивільні елементи для закладання основ сталого миру.

Доктрина 2008 року акцентує на трьох основних принципах миротворчої діяльності:

- згода: цей принцип передбачає необхідність згоди сторін конфлікту для забезпечення успіху місії;
 - безпристрасність: операції мають бути без надання переваги будь-якій стороні, що є критично важливим для виконання мандату;
 - невикористання сили: миротворчі операції повинні уникати примусу.
- Водночас доктрина включає поняття «активної миротворчості», що передбачає використання сили для захисту миротворців, мандата та цивільного населення, якщо це зазначено в мандаті.

Доктрина підкреслює важливість легітимності, довіри та участі місцевого населення як ключових факторів успіху миротворчих операцій, оскільки вони забезпечують сталу підтримку та взаємодію з місцевою громадою, що є запорукою успішної стабілізації.

Також варто зауважити, що у документах ООН відсутнє чітке нормативне визначення миротворчої діяльності, через що держави-учасниці й міжнародні організації часто користуються власними підходами й термінами. У міжнародній практиці склалася певна система понять, які описують різні форми миротворчих операцій, що створює труднощі в єдиному розумінні миротворчої концепції. Ця ситуація ускладнює розробку універсальних міжнародно-правових норм і дозволяє розширене трактування принципів миротворчої діяльності. У Статуті ООН немає таких термінів, як «миротворча діяльність» або «миротворча операція». Натомість використовуються слова на кшталт «дії», «примусові заходи», «операції», що описують діяльність, спрямовану на підтримання миру й безпеки. Поняття «міжнародні миротворчі операції» охоплює широкий спектр дій, що включають врегулювання конфліктів, припинення бойових дій, забезпечення правопорядку в зоні конфлікту, гуманітарну допомогу та відновлення зруйнованих систем. Головною ознакою миротворчих операцій ООН є проведення їх за мандатом Ради Безпеки або інших регіональних організацій, відповідальних за підтримання миру. Такі операції зазвичай класифікують на три групи:

- дії без застосування сили, що підтримують політичні й дипломатичні зусилля;
- комбіновані заходи з політичним і збройним компонентами, без активних бойових дій;
- дії із застосуванням збройної сили для примусу до миру.

Також варто сказати, що миротворчі операції включають превентивні дії, такі як встановлення миру, підтримання миру, примус до миру, пост конфліктне відновлення і гуманітарні акції.

Операції з встановлення миру відбуваються за взаємною згодою сторін, щоб допомогти у припиненні бойових дій і сприяти мирним переговорам..

Останнім часом також помітно змінився і характер конфліктів. Спочатку діяльність ООН з підтримання миру спрямовувалася на врегулювання міждержавних суперечок. Тепер вона дедалі частіше застосовується для розв'язання внутрішніх конфліктів і громадянських війн. Хоча збройні сили все ще залишаються головним елементом більшості миротворчих місій, до складу операцій тепер входять не лише військові, а й адміністратори, економісти, поліцейські, юристи, сапери, спостерігачі на виборах, фахівці з прав людини.

Миротворча діяльність ООН постійно розвивається – як у концептуальному, так і в оперативному плані. Це дає змогу організації пристосовуватися до нових викликів та адекватно реагувати на сучасні політичні реалії. ООН активно працює над підвищенням своєї здатності до проведення ефективних польових операцій, що є вкрай важливим для виконання головної місії організації – підтримання міжнародного миру та безпеки.

Легітимність миротворчих операцій ООН ґрунтується на їхньому особливому статусі в рамках міжнародного права, Статуту ООН та санкцій Ради Безпеки. Вона є ключовим фактором успіху операцій, надаючи їм перевагу над іншими видами втручання. Операції втрачають цю легітимність, коли служать виключно інтересам окремих держав чи регіонів і не відповідають потребам безпеки місцевого населення. Успіх мирного врегулювання можливий лише за умови підтримки сторонами конфлікту та відповідальності уряду приймаючої держави за свої дії.

Залучення місцевого населення є важливим, але водночас складним завданням. Багато миротворчих місій ООН досягають цього шляхом залучення місцевих спеціалістів, які, за можливості, повинні працювати в державних структурах або громадянському суспільстві, де вони можуть сприяти відновленню та зміцненню своєї країни.

Проте траплялися випадки, коли місії ООН втрачали довіру місцевих громад, не виправдовуючи їхніх очікувань. Підтримання довіри, як і

легітимності, є критично важливим для успіху, але непростим завданням протягом усього часу місії.

Основна доктрина ООН підкреслює, що миротворчі операції повинні підтримувати процес мирного врегулювання, а не безпосередньо встановлювати мир. Це робить їх частиною більш широкого процесу. Головна роль ООН у цьому контексті полягає у створенні безпечного та стабільного середовища, що включає зміцнення потенціалу держави в питаннях безпеки, верховенства права та дотримання прав людини.

Отже, миротворчі операції – це комплекс заходів, спрямованих на запобігання збройним конфліктам і реальним загрозам миру, стабілізацію ситуації в зонах потенційних конфліктів і створення умов для мирного врегулювання та після конфліктного відновлення. Ці заходи можуть здійснюватися за згодою або без згоди конфліктуючих сторін чи держав, де виникла загроза, якщо вони не мають змоги або наміру вирішити проблему самостійно.

Висновки до розділу 1

Дослідження міжнародно-правових засад миротворчої діяльності ООН дозволяє зробити ряд важливих висновків щодо її ролі у забезпеченні миру та стабільності у світі. Організація Об'єднаних Націй, створена після Другої світової війни для запобігання новим масштабним конфліктам, сформувала правову основу для колективної безпеки, що ґрунтується на нормах міжнародного права.

Історичний огляд діяльності ООН у сфері миротворчої діяльності свідчить про значну еволюцію підходів до вирішення конфліктів. Початково організація виконувала обмежені завдання, такі як нагляд за припиненням вогню. З часом спектр завдань розширився, включаючи не лише військові, але й політичні, гуманітарні та правозахисні компоненти. Це свідчить про бажання ООН адаптуватися до нових викликів міжнародної безпеки.

Основою миротворчої діяльності є Статут ООН, який визначає головні принципи, включаючи суверенітет держав, заборону втручання у внутрішні справи та використання сили лише з мандатом Ради Безпеки. Водночас практика показує, що ці принципи нерідко вступають у протиріччя з реальними умовами, зокрема через відсутність консенсусу між державами-членами, обмеженість ресурсів або нечіткість окремих мандатів.

Ключову роль у прийнятті рішень у сфері миротворчої діяльності відіграють Рада Безпеки та Генеральна Асамблея ООН. Однак на ефективність їх роботи суттєво впливають внутрішньополітичні інтереси країн-членів, особливо постійних членів Ради Безпеки. Це породжує критику та вказує на необхідність реформування, зокрема для підвищення прозорості й забезпечення справедливості у процесі ухвалення рішень.

Окрему увагу заслуговує правове регулювання застосування сили в миротворчих операціях, яке здійснюється згідно з нормами міжнародного гуманітарного права. Сучасні миротворчі місії ООН дедалі частіше включають не лише військовий, але й цивільний компонент, що дозволяє комплексно підходити до врегулювання конфліктів. Проте ці місії зустрічаються з новими викликами, такими як тероризм, асиметричні загрози та труднощі в процесі відновлення постраждалих регіонів.

Таким чином, проведений аналіз свідчить, що ООН залишається важливим гравцем у забезпеченні глобального миру, однак її ефективність залежить від підтримки міжнародної спільноти та здатності адаптуватися до сучасних умов. Для підвищення результативності миротворчої діяльності необхідно збалансувати принцип невтручання з вимогами втручання у разі загрози міжнародному миру.

У підсумку, міжнародно-правові засади миротворчої діяльності ООН формують необхідну основу для її діяльності, але потребують подальшого вдосконалення для адекватного реагування на сучасні виклики у сфері безпеки.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ МИРОТВОРЧИХ МІСІЙ ООН ТА РОЛЬ У ПРИПИНЕННІ ВОЄННИХ КОНФЛІКТІВ

2.1. Аналіз ключових миротворчих операцій ООН у різних частинах світу

Протягом усієї історії людства рідко коли хоча б десятиліття минало без воєн. Хоча наука і технології розвивалися швидкими темпами, вони не змогли вирішити одну з головних проблем людства – запобігання воєнних конфліктів. Незважаючи на те, що війна засуджувалася всіма релігіями та моральними системами світу, вона все ще була одним із основних способів розв'язувати проблеми між країнами. Лише в XX столітті почала розвиватися ідея обмеження права держав на застосування сили. Одним із важливих кроків у цьому напрямі стало створення Організації Об'єднаних Націй.

Головною метою цієї організації стало зміцнення миру і міжнародної безпеки в світу, але не зважаючи на це механізм підтримання миру, який передбачений Статутом ООН, не спрацював в умовах холодної війни. Напруга між великими державами та численні конфлікти зробили роботу Ради Безпеки ООН майже неможливою, адже часто рішення блокувалися через право вето постійних членів. Це призводило до затяжних конфліктів, де мирне врегулювання здавалось майже неможливим.

З кінцем холодної війни і розпадом біполярної системи міжнародна ситуація змінилася. ООН довелося адаптуватися до нових реалій. Проблеми, що виникли під час криз у колишній Югославії та Руанді, показали, що старі методи миротворчої діяльності вже не можуть ефективно захистити цивільне населення і вирішувати конфлікти.

Конфлікт на території колишньої Югославії розпочався на початку 1990-х років і став одним із найкривавіших конфліктів у Європі після Другої світової війни. Після розпаду колишні Югославські республіки зіткнулися з низкою

етнічних, політичних і територіальних суперечок. Цей конфлікт був ускладнений багатьма історичними суперечками, різними релігійними поглядами та культурними відмінностями між народами.

Конфлікт, який охопив Югославію, включав кілька великих збройних зіткнень, особливо на території Хорватії та Боснії і Герцеговини. Війна супроводжувалася численними порушеннями прав людини, етнічними чистками та масовими вбивствами. За цих умов світова спільнота, а особливо Організація Об'єднаних Націй, зіткнулися з величезним викликом – необхідністю зупинити насильство та забезпечити мир у регіоні.

ООН ухвалила рішення про введення миротворчих сил для стабілізації ситуації та захисту мирного населення в зоні конфлікту. Перші миротворчі сили з'явилися в Хорватії у 1992 році у рамках операції UNPROFOR [6]. Їхня місія полягала в забезпеченні умов для мирних переговорів, демілітаризації зон конфлікту та забезпеченні захисту мирного населення. Проте їхній вплив був обмеженим, і вони часто не мали можливості ефективно втручатися у збройні зіткнення, оскільки мандат місії ООН дозволяв застосування сили лише для самооборони. На підтвердження цьому можна згадати, наприклад, випадок на горі Ігман. В 1995 році колона з 17 бронетранспортерів французьких миротворців ООН, що перевозила продовольство та інші припаси в місто Сараєво, була вражена снарядами з сербської гармати. Щоб зупинити обстріл, Французькі миротворці здійснили попереджувальний постріл димовим снарядом зі 120-міліметрового міномета, після чого сербські війська отримали попередження про можливість використання бойового снаряду, якщо вогонь не припиниться. Це стало відповіддю на порушення припинення вогню [7].

Варто зауважити, що всі сторони, залучені до цього конфлікту, скоювали численні злочини. Як серби, хорвати, так і боснійські мусульмани брали участь у насильстві та порушеннях прав людини, що призвело до страждань серед мирного населення та багатотисячних жертв.

Одними з місць дислокації сил ООН в 1995 році була Республіка Сербська Країна – це території, де більшість населення складали серби. Основними

завданнями миротворців були захист місцевого населення та контроль за пересуванням цивільних у цих зонах. Проте в період з травня по серпень 1995 року хорватська армія провела дві блискавичні операції з повернення Країни до складу Хорватії, що призвело до масового виходу сербів із цих територій.

Резолюція № 994, ухвалена Радою Безпеки ООН 17 травня 1995 року, закликала сербську та хорватську сторони до співпраці з миротворцями та відведення військ [8].

Але ця резолюція не принесла суттєвого результату і миротворці не змогли ефективно захистити місцеве населення, в результаті чого приблизно 200 000 осіб були змушені покинути свої домівки, а близько 150 сербських мирних жителів було страчено без судочинства, 110 осіб зникли безвісти [9].

Миротворча місія в Хорватії стала однією з найбільш масштабних і витратних операцій ООН на той час, із річним бюджетом, що перевищував загальний річний бюджет організації. Після її фактичного провалу Генеральний секретар ООН Бутрос Бутрос-Галі розробив нову миротворчу концепцію, викладену в документі «Порядок денний на користь світу». У ній було запропоновано нові підходи до забезпечення миру, такі як «миробудування» та «примус до миру», що передбачали розширені повноваження миротворців і, за потреби, використання примусових заходів для забезпечення прав людини та демократичних процесів [10].

У червні 1992 року, коли конфлікт на території колишньої Югославії посилювався та поширювався на Боснію та Герцеговину, мандат і чисельність UNPROFOR були розширені з метою забезпечення безпеки та функціонування аеропорту в Сараєво, а також доставки гуманітарної допомоги до цього міста та його околиць [6].

Незважаючи на те, що нова операція ООН у Боснії мала ту ж назву, що й миротворча місія в Хорватії, її характер змінився. Головною відмінністю стало залучення регіональних організацій, зокрема НАТО, а також розширення повноважень миротворців у застосуванні сили. Першим кроком став прийняття резолюції №770 Ради Безпеки ООН 13 серпня 1992 року, яка дозволяла державам

та регіональним організаціям використовувати будь-які доступні засоби для доставки гуманітарної допомоги, хоча й не зобов'язувала застосовувати силу [11].

Основні причини звернення до регіональних організацій були недостатні ресурси ООН для ефективного виконання місії. Однак, звернення до регіональних організацій призвело до неочікуваних результатів. НАТО, яке було технічно найкраще оснащено для проведення миротворчих операцій, стало основним партнером ООН у врегулюванні конфлікту на Балканах, адаптуючи свою стратегію до нового світового порядку.

З точки зору міжнародного права таке співробітництво було допустимим, оскільки стаття 52 Статуту ООН дозволяє існування регіональних організацій, які сприяють миру, за умови дотримання цілей ООН [12]. Однак НАТО не є регіональною організацією, і її участь у миротворчій діяльності ґрунтувалась на власних інтересах.

Участь НАТО в миротворчому процесі фактично змінила характер конфлікту, оскільки миротворці стали однією з його сторін, що призвело до переходу від мирних методів до застосування сили. ООН і НАТО отримали розширені повноваження для застосування авіаударів у зв'язку зі створенням заборонених зон для польотів, які були прописані у резолюція №781 [13].

Для примусу до дотримання заборон у березні 1993 року Рада Безпеки ООН прийняла резолюцію №816, що дозволяла використання сили [14]. ООН по суті закликала НАТО використовувати силу у відповідь на «грубі порушення заборони військових польотів в повітряному просторі Боснії і Герцеговини». Резолюція №836 від липня 1993 року додатково залучила повітряні сили до захисту зон безпеки [15]. Втім, процес координації і управління військовими діями ООН не був ефективним. Прийняття рішень про авіаудари було ускладнене – для застосування підтримки з повітря вимагався запит з місця події, а відповідальність лежала на спеціальному представникові ООН. Оскільки як ООН, так і НАТО могли ініціювати такі дії, обидві сторони мали право накладати «вето» на повітряні удари, що призводило до затримок у прийнятті рішень.

Передача широких повноважень ООН і НАТО не покращила гуманітарну ситуацію в регіоні, а лише підкреслила численні суперечності. Зокрема, стало зрозуміло, що в Боснії проблеми не обмежуються лише протидією між сторонами конфлікту. Через недостатність військової розвідки, слабкі системи командування і комунікації, та складнощі у прийнятті рішень ООН виявилася неспроможною ефективно діяти в умовах масштабного збройного протистояння.

Говорячи про війну в Боснію, неможливо не згадати Різанину в Сребрениці. У квітня 1993 року військове командування боснійських сербів попередило ООН про намір атакувати Сребреницю, якщо босняки не залишать місто впродовж двох днів. Через цю загрозу 16 квітня 1993 року Рада Безпеки ООН ухвалила резолюцію №819, яка закликала всі сторони вважати Сребреницю та її околиці безпечною зоною [16].

Туди були направлені миротворчі сили для контролю за ситуацією, але завершити створення безпечної зони не вдалося. 6 липня 1995 року сербські війська почали наступ на Сребреницю. Миротворці, здебільшого нідерландські солдати, опинилися перед складним завданням, адже їхня чисельність, озброєння і амуніція виявилися недостатніми для повноцінного захисту мирних жителів. Енн Малдер, один із нідерландських миротворців, у інтерв'ю Тому Барлоу Брауна про якість і кількість оснащення сказав так: «У нас було небагато припасів, дуже мало бензину, палива для опалення та мало їжі, лише канадські та французькі пайки. Час від часу ми мали трохи «свіжої» їжі, якщо конвой пропускали в анклав. Але все це контролювали боснійські серби» [17].

Незважаючи на це, миротворці намагалися виконати свій мандат, організовуючи евакуацію мирних жителів та звертаючись до ООН із проханням про авіаудари для стримування сербів. Однак запізнелі дії та бюрократичні затримки обмежили можливості миротворців.

Коли сербські війська захопили місто, тисячі боснійських мусульман намагалися сховатися або втекти до навколишніх лісів. Багато з них шукали порятунку на базі нідерландських миротворців, сподіваючись на захист. Сербські сили вимагали віддати їм чоловіків і юнаків, запевняючи, що це

необхідно провести допит, проте згодом більшість з них були страчені. У 2017 році Апеляційний суд Гааги визнав, що нідерландські миротворці частково несуть відповідальність за смерть близько 300 чоловіків-мусульман, яким було відмовлено в укритті на базі ООН [18].

Після падіння Сребрениці сербські сили розпочали масові страти боснійських мусульман, що призвело до загибелі понад 8 тисяч осіб. Трагедія в Сребрениці оголила слабкі місця миротворчих місій ООН, зокрема щодо забезпечення реального захисту цивільних у зонах конфлікту.

Після завершення Боснійської війни, яка тривала з 1992 по 1995, міжнародне співтовариство, зокрема Організація Об'єднаних Націй, змушене було вжити заходів для подолання кризи в Боснії та Герцеговині.

Місія UNMIBH була створена відповідно до Дейтонських угод, підписаних у грудні 1995 року, що офіційно завершили конфлікт. Основними цілями місії стали підтримка миру, стабільності та розвитку демократії в Боснії та Герцеговині, а також відновлення законності і правопорядку у післявоєнний час.

В результаті конфлікту загинуло понад 200 000 людей, 20 000 пропали безвісти, а 1,2 мільйона стали внутрішньо переміщеними особами [19]. Країна була розділена за етнічною ознакою. Братовбивча війна, головною жертвою якої були цивільні особи, залишила у спадок ненависть і поширений страх перед відплатою.

Основні проблеми військових миротворчих операцій на Балканах включали відсутність ефективної системи командування, погане оснащення миротворців, обережність представників ООН, а також слабкі зв'язки і відсутність розвідувальної інформації. Ці труднощі призвели до того, що, побачивши неможливість миротворчих сил ефективно діяти, командування почало звертатися до авіаударів як універсального засобу. Однак силовий метод і військове придушення не дали позитивних результатів.

ООН, відправляючи свої місії на Балкани, готувалася до виконання традиційних миротворчих завдань, що передбачали посередництво і допомогу в мирних угодах. Але на практиці місії потребували застосування військових дій

за умов відсутності домовленостей між сторонами конфлікту, що було поза межами мандата миротворців, відповідно до статей VI та VII Статуту ООН.

Югославський конфлікт показав, наскільки складно міжнародній спільноті впливати на міжетнічні конфлікти та запобігати масовим злочинам. Залучення миротворців виявилось важливим, але не завжди достатнім заходом для забезпечення миру, особливо за відсутності чіткого мандату та підтримки з боку країн-членів ООН. Досвід Югославії суттєво вплинув на зміну підходів до миротворчої діяльності та призвів до реформування миротворчих операцій ООН.

Попри численні труднощі та суперечності, досвід ООН на Балканах показує важливість збереження концепції миротворчої діяльності, хоча і з урахуванням нових реалій міжнародних конфліктів.

2.2. Виклики та загрози проведення миротворчих операцій ООН

Сучасні конфлікти, що характеризуються складністю та динамічністю загроз, які постають перед миротворцями, створюють додаткові виклики для миротворчих операцій. Традиційний підхід вже не відповідає актуальним вимогам. Миротворчі місії дедалі частіше зустрічаються із завданнями, що включають протидію порушенням прав людини та тероризмом [20; 21]. До того ж поширення стрілецької та легкої зброї значно ускладнюють ситуацію на місцях.

На сьогодні деякі миротворчі операції, якщо й існують не для формальності, то на практиці часто не досягають поставлених цілей. Наприклад, місія UNDOF, що контролює дотримання режиму припинення вогню між Ізраїлем та Сирією, демонструє дуже низьку ефективність. Патрулювання демілітаризованої зони фактично не проводиться безпосередньо на лінії розмежування – спостереження здійснюється з безпечної дистанції, зокрема з гори Бенталь, яка є зручним пунктом для огляду за допомогою бінокля. У цьому місці знаходиться популярне серед туристів кафе, де часто можна побачити миротворців під час несення служби [22]. З початку сирійського конфлікту у

2011 році демілітаризована зона стала небезпечною територією. Так, наприклад, у 2013, під час боїв між повстанцями і регулярною армією Сирії за контроль над населеним пунктом поблизу лінії розмежування, у матеріально-технічну базу Сил ООН зі спостереження за розведенням сил Зіуні потрапив мінометний снаряд, внаслідок чого філіппінський миротворець отримав поранення. У відповідь на це Австрія відкликала 380 своїх миротворців, хоча разом із австрійцями миротворчий контингент складав близько 1000 осіб [23]. Це завдало серйозного удару по миротворчій місії.

Подібні проблеми спостерігаються і в місії UNIFIL у південному Лівані, що розпочалася аж у 1978 році. У 2006 році миротворці отримали мандат на допомогу Збройним силам Лівану [24].

Політична нестабільність ліванського уряду, де Хезболла має більшість у парламенті, значно ускладнює ефективність місії. Хоча контингент UNIFIL налічує близько 10 500 осіб, їхня недостатня озброєність обмежує операційні можливості [25]. За даними армії Ізраїлю, Хезболла має на озброєнні ракети та їх носіїв, які зберігаються в житлових районах. Через погану якість цього озброєння деякі з них вибухали, що змусило ООН проводити розслідування, які виявилися безрезультатними. У 2017 році посол США в ООН Ніккі Гейлі, відвідавши прикордонну територію, звинуватила керівництво місії у закриванні очей на активність Хезболли на півдні Лівану.

Ці миротворчі операції виконують класичні миротворчі функції, які за відсутності активного політичного процесу фактично не сприяють досягненню миру. Такі класичні миротворчі місії можуть тривати нескінченно, оскільки конфліктуючі сторони не можуть домовитися щодо ліній розмежування, а також не надають жодних політичних перспектив для вирішення проблеми.

Класичні миротворчі операції залишаються в замороженому стані. Конфліктуючі сторони не роблять серйозних кроків до вирішення основних причин конфліктів, а брак політичної волі та підтримка зовнішніх держав стають істотними перешкодами для миру. Здебільшого такі місії, спрямовані на захист цивільного населення та підтримку урядів у контролі над територіями,

розташовуються в Африці. Часто вони складаються з контингентів країн з обмеженими ресурсами.

Під час Холодної війни миротворча діяльність була необхідна для зменшення ризиків ескалації, що є основним виправданням їхнього існування і нині, хоча є й суперечливі думки. З часом, коли миротворчі місії еволюціонували, бажання багатих країн брати в них участь зменшилося, особливо якщо були жертви серед миротворців.

Стабілізаційні місії, або операції з примушення до миру, часто не відповідають основним принципам миротворчої діяльності – взаємній згоді сторін, нейтралітету і використанню сили лише в цілях самооборони. У випадках, коли злочинні групи здійснюють напади на цивільних, миротворці опиняються в складній ситуації, як у Сребрениці, де вони не змогли забезпечити захист. Водночас вони можуть стати стороною конфлікту, що, як свідчить досвід у Конго та Сомалі, призводить до негативних наслідків.

Ще одним викликом став тероризм. Його загроза для миротворців є одним із найбільш серйозних викликів, що спричиняє суттєві зміни у підході до миротворчих місій. Терористичні групи використовують інші, порівняно з традиційною війною, методи, зокрема йдеться про активне застосування вибухових пристроїв, які змушують миротворців постійно пристосовуватися до нових ризиків навіть поза зоною їх відповідальності. Прикладом цього є терористичний акт в казармах миротворців у Бейруті в 1983 році. У цей день вантажівка із 5 тонами вибухівки в'їхала на базу миротворців, але охорона не змогла вчасно зреагувати, адже згідно з правилами ведення бою для миротворчих операцій в Лівані тримали зброю розрядженою. Внаслідок вибуху загинув 241 військовослужбовець США та 58 військовослужбовців Франції [26]. У лютому 1984 року США, Франція, Італія та Велика Британія вивели свої війська з Лівану. Не останню роль в цьому зіграв цей жахливий теракт.

Зараз регіоном із підвищеною терористичною загрозою для миротворців є Малі та інші африканські країни. У Малі миротворча місія ООН зіткнулася з особливо жорстокими проявами терористичної активності. MINUSMA, яка

тривала 10 років, часто зазнавала втрат через постійні атаки з боку терористів, які використовували міни і вибухові пристрої. Місцеві терористичні групи, що діють у партнерстві з міжнародними терористичними організаціями, такими як «Аль-Каїда» та «Ісламська держава», намагаються дестабілізувати ситуацію, використовуючи насильство для залякування як місцевих громадян, так і міжнародних сил. У такому середовищі миротворці повинні були не лише дбати про безпеку мирного населення, а й захищатися від непередбачуваних атак. На початку 2024 року миротворчі сили вийшли з Малі, за 10 років у цій країні загинули 311 миротворців, понад 700 отримали поранення [27].

Іншим яскравим прикладом є ЦАР, Південний Судан, Конго. У цих країнах миротворці теж проводять свою місію під загрозою нападу зі сторони терористичних груп. Також, якщо взяти вище згадані африканські країни, ризик полягає не лише у фізичній небезпеці, але і в політичній нестабільності, що дозволяє терористам легко адаптуватися до нових умов, використовуючи всі доступні методи для боротьби. Напади на миротворців у цьому регіоні стали регулярними [28].

Щоб протидіяти цим загрозам, ООН розробляє комплексні підходи, включаючи співпрацю з іншими державами та міжнародними структурами для отримання більшої підтримки та захисту. Зокрема, миротворців забезпечують додатковими засобами індивідуального захисту, проводять тренінги для швидкого реагування на небезпеки та намагаються передбачити потенційні загрози. Крім того, міжнародні партнери надають технічну допомогу у вигляді безпілотних літальних апаратів для спостереження, що допомагає своєчасно виявляти можливі загрози. Однак навіть за таких умов миротворці продовжують зустрічатися з великими труднощами, оскільки терористичні групи використовують нові способи нападу, що потребує постійного вдосконалення захисних заходів.

Через загрозу зі сторони терористів сучасні миротворчі місії змушені діяти у значно більш небезпечних умовах, ніж раніше. Це змушує ООН переосмислювати принципи миротворчої діяльності. Миротворці вже не завжди

можуть залишатися нейтральними, особливо в ситуаціях, коли захист цивільного населення стає першочерговою метою. Зокрема, доктрина «Обов'язок захищати», прийнята у 2005 році, ставить перед миротворцями завдання щодо активного втручання, коли уряд не може виконати свою функцію із захисту населення.

Миротворчі операції є ключовими для підтримання міжнародного миру та безпеки, однак їхній успіх залежить від низки факторів. Для ефективності місії необхідно встановити чіткі критерії їх схвалення, враховувати потенційні ризики, витрати і переваги. Етапи реалізації миротворчих операцій повинні ретельно контролюватися. Однак миротворчі операції мають численні виклики, серед яких брак співпраці з конфліктуючими сторонами, обмежені ресурси, політичне втручання та загрози безпеки навіть зі сторони терористів. Подолання цих труднощів потребує покращення координації між ООН, регіональними організаціями та державами-членами, а також зусиль для зміцнення спроможності миротворців, покращення їхньої підготовки та забезпечення належними ресурсами.

Миротворчі операції також мають включати взаємодію з місцевим населенням, від підтримки якого залежить успіх будь-якої місії. Необхідно забезпечити прозорість та підзвітність миротворців, аби запобігти порушенням прав людини та негайно реагувати на них.

Незважаючи на всі труднощі, миротворчі операції залишаються важливим інструментом для запобігання та розв'язання конфліктів. Важливо підтримувати та розвивати цей інструмент, адже він сприяє побудові стабільного та безпечного світу.

2.3. Участь України у миротворчих місіях ООН

Одночасно із здобуттям Україною незалежності виникла необхідність розвивати власну зовнішню політику, орієнтовану на забезпечення безпеки держави та співпрацю з іншими країнами, міжнародними й регіональними організаціями. Це дало поштовх до процесу законодавчого закріплення місця України на міжнародній арені і виокремлення ключових пріоритетів, серед яких важливу роль відіграла миротворча діяльність. З 1992 року Україна бере активну участь у миротворчих операціях під егідою ООН, цей новий етап став суттєвим поштовхом для розвитку зовнішньополітичних відносин. Це підтвердило орієнтацію країни на запобігання війн та конфліктам і сприяло збереженню миру, зокрема через активну участь у міжнародних миротворчих місіях. Миротворча діяльність України стартувала 3 липня 1992 року, коли Верховною Радою України була прийнята Постанова “Про участь батальйонів Збройних Сил України в Миротворчих Силах Організації Об’єднаних Націй у зонах конфліктів на території колишньої Югославії” [29].

За всі роки Незалежності України понад 45 тисяч українських військових брали участь у міжнародних операціях для підтримання миру в світі, життя на службі миру віддали 55 українських воїнів [30].

Одним з важливих кроків до більшої ролі України на міжнародній арені та її інтересів у сфері миротворчих операцій стало схвалення Президентом Стратегії Міжнародної Миротворчої діяльності України у 2009 році. Прийняття цієї стратегії відіграло позитивним роль, оскільки вона мала на меті визначити ключові напрями діяльності України в цій сфері. Це також стало основою для формулювання пріоритетних завдань і цілей, що є важливим для країни, яка прагне зміцнити свої національні інтереси через стратегічне мислення та прийняття відповідних нормативно-правових актів. Стратегія дала змогу розширити співпрацю України з міжнародними організаціями, такими як ООН, НАТО, ОБСЄ та іншими, у питаннях стабільності в світі.

Україна брала участь в операціях з підтримки миру в таких регіонах, як Косово, Боснія і Герцеговина, Східна Славонія, Ангола, Македонія, Гватемала, Таджикистан, Афганістан, Хорватія, Кувейт, Придністров'я, Ірак, Ліван, Ефіопі, Еритрея, Грузія, Судан, Кот-д'Івуар, Демократична Республіка Конго, Ліберія [31]. 7 березня 2022 року Указом Президента Володимира Зеленського українських миротворців відкликано зі всього світу у зв'язку зі збройною агресією Російської Федерації проти України [32].

Перша місія, де взяли участь українські миротворці, стали операції в Югославії в період з 1992 по 1995 роки. Спеціально для проведення цієї миротворчої операції сформували 240-й батальйон. Головним завданням української місії в Югославії був моніторинг дотримання перемир'я між сторонами конфлікту. Однією з перших ключових задач стало забезпечення безпеки аеропорту в Сараєво, яке було виконано з червня 1992 року, а з вересня того ж року український контингент взяв на себе обов'язки з охорони гуманітарних місій на території Боснії та Герцеговини. Генерал-полковник Анатолій Лопата згадує, що Україна прагнула внести свій вклад у відновлення миру на Балканах і сподівалася, що миротворці допоможуть у цьому процесі. Однак, за його словами, очікування на швидке встановлення миру не справдилися, а сторони конфлікту намагалися використовувати наших миротворців для досягнення своїх власних цілей: «Часто місцеві мешканці казали, що українські військові займають нейтральну позицію, вони не хочуть допомагати жодній зі сторін. Наші військові виконували завдання, яке поставила ООН і військове керівництво. Цю позицію не ані боснійські серби, ані боснійські мусульмани» [33].

Загалом, протягом цих трьох років у місії ООН було задіяно близько 40 тисяч військовослужбовців, а на березень 1995 року втрати місії становили близько 200 осіб [33].

У травні 1995 року літаки НАТО, до яких миротворці зверталися за повітряною підтримкою, завдали ударів по складах армії боснійських сербів. У відповідь Ратко Младич наказав брати в полон миротворців і використовувати їх

як живий щит проти авіа-ударів НАТО. У результаті боснійські серби захопили в різних регіонах Боснії декілька сотень миротворців, серед яких були й українці.

У операціях брали участь військові офіцери, військова поліція, групи військових спостерігачів і техніка, зокрема гелікоптери. Основними завданнями учасників операції були охорона гуманітарних вантажів для постраждалих від бойових дій, нормалізація ситуації та припинення бойових дій, а також патрулювання відповідних територій та забезпечення безпеки для обох сторін конфлікту. У березні 1995 року ці групи було реорганізовано в три самостійні, але частково пов'язані структури.

У 1992 році почалась місія для України в Таджикистані. Після розпаду СРСР у цій країні загострилася боротьба за владу між комуністами та опозицією. Після початку активних бойових дій стало зрозуміло, що конфлікт сам по собі швидко не вирішиться, тому незабаром в Таджикистан була направлена місія добрих послуг, а згодом було підписано договір про тимчасове припинення вогню. Рада Безпеки ООН прийняла резолюцію, згідно з якою в країні була створена місія спостерігачів ООН, яка діяла з грудня 1994 року до 2000 року.

Наступною місією спостерігачів від України стала місія в Анголі. Спостерігачі виконували функції спостереження, аналогічні до тих, що були в Боснії та Герцеговині. В Анголі з 1974 до 2002 року точилася боротьба між комуністами та націоналістами. Основними завданнями миротворців були спостереження та відновлення інфраструктури. Проте конфлікт не вдалося вирішити мирним шляхом. Пізніше була прийнята резолюція, що передбачала припинення мирних операцій в Анголі. Місія була офіційно припинена відповідно до умов резолюції 1213 Ради Безпеки ООН.

України також була присутня у місії в Кот-д'Івуар, що розпочалася в 2004 році. Основними завданнями у цій африканській країні були супровід військ та захист від загроз з боку місцевих бойовиків.

Однією з найбільших миротворчих операцій України була місія в Іраку. Після повалення режиму Саддама Хусейна США закликали міжнародну спільноту допомогти в «відбудові демократії» в Іраку. 7 серпня 2003 року

розпочалася відправка українських миротворців до Іраку та Кувейту. У відповідь на це США пообіцяли Україні підтримку в її прагненні інтегруватися в європейські та євроатлантичні структури.

Український контингент базувався у провінції Васіт, яка була під контролем Польщі. Спочатку не було чітко визначено, чим саме будуть займатися українці. Ходили чутки, що вони охоронятимуть нафтові родовища, однак згодом їм довелося брати участь у бойових діях.

Під час наближення до президентських виборів в Україні все більше політиків почали виступати за виведення військ. Президент Кучма був прихильником виконання міжнародних зобов'язань, але також визнав необхідність виведення українських військ через збільшення втрат серед миротворців. У вказівці про виведення військ планувалось завершити операцію до кінця весни 2005 року. Однак США були проти такого рішення і заявили, що питання виведення має вирішуватися вже після вступу нового українського президента на посаду.

6 березня 2005 року загинув останній український миротворець в Іраку [34]. Після цього питання виведення стало негайним. Віктор Ющенко, новий президент, підтвердив, що українці не повинні брати участь у бойових діях. 15 березня 2005 року почався процес виведення українського контингенту. До кінця року українські військові залишили Ірак.

У 2005 році Україна взяла участь у миротворчих місіях в Ефіопії та Еритреї. Операція тривала до 2008 року.

Крім того, українські війська брали участь в операціях у Македонії з 1995 року до 1999 року, де їх завданням було спостереження за обстановкою в регіоні та інформування керівництва місії про будь-які події, що могли вплинути на стабільність і мир у цьому регіоні. У складі місії був один військовий спостерігач з України.

Спільна місія з ОБСЄ в Косово тривала з 1998 по 2001 рік. Метою цієї місії було повідомлення керівництву ОБСЄ про події, що могли негативно вплинути на ситуацію в регіоні.

У 1997 році українські військові також брали участь у місії в Гватемалі, де вони здійснювали контроль за виконанням угоди про припинення вогню. Місія складалася з восьми спостерігачів, серед яких був один представник України.

У 2000-2001 роках Україна брала участь у миротворчій місії в Афганістані, метою якої було забезпечення дотримання угод про припинення вогню.

У 2003 році українські військові брали участь у місії в Кувейті, основним завданням якої було забезпечення безпеки в регіоні. З 2001 до 2004 року Україна брала участь в операції в Сьєрра-Леоне, де основними завданнями були супровід та охорона гуманітарних вантажів.

Аналізуючи історію миротворчої діяльності України, можна виділити кілька основних рис та характерних особливостей. Україна, беручи участь у миротворчих місіях ООН починаючи з 1992 року, використовувала цю діяльність як інструмент для зміцнення свого авторитету та впливу на міжнародній арені. Важливою складовою стала організація та правове забезпечення миротворчих операцій, а також ініціативи України щодо прийняття міжнародних документів, що регулюють миротворчу діяльність. Географія участі України у миротворчих операціях охоплює різні континенти.

Кількість українських миротворців залежала від масштабів конфліктів, де вони брали участь. Українські військові виконували широкий спектр завдань, починаючи з надання гуманітарної допомоги до будівельних робіт. Особливістю українських миротворців є спеціалізація в транспортних операціях, зокрема з використанням гелікоптерів, а також у технічному обслуговуванні бойової техніки та відновлювальних роботах. Це зумовлено тим, що в Україні накопичено значний досвід роботи з технікою, яка широко використовується у миротворчих місіях по всьому світу, зокрема з гелікоптерами типу Мі-8, які зарекомендували себе як надійні й універсальні машини. До того ж, у багатьох країнах, де ведуться миротворчі операції, все ще використовується велика кількість радянської техніки. Завдяки цьому українські фахівці мають змогу ефективно забезпечувати її обслуговування та ремонт, що дає українським

миротворцям помітну перевагу в підтримці та експлуатації військової техніки в умовах операцій ООН.

Україна використовувала миротворчі операції також як спосіб реалізації своїх економічних інтересів, а також для забезпечення висококласної військової підготовки своїх сил, залучаючи їх до міжнародних місій. Важливу роль у розвитку миротворчої діяльності відіграло керівництво країни, яке визначало напрями й особливості діяльності на різних етапах.

«Участь України у миротворчих операціях з підтримки миру та безпеки має ключове значення для нашої держави, оскільки вона розглядається як засіб зміцнення національної безпеки через створення стабільного зовнішньополітичного середовища, і водночас як внесок у зміцнення системи глобальної безпеки у світі. Наша держава, беручи участь у цих операціях, виходить із необхідності забезпечення захисту та реалізації національних інтересів, посилення власної ролі у міжнародній діяльності, спрямованій на підтримання миру і безпеки у світі, підвищення міжнародного авторитету України та підтвердження її прагнень до інтеграції в європейський безпековий простір» – зазначає заступник начальника управління миротворчих операцій Головного управління військового співробітництва та миротворчих операцій Генерального штабу Збройних Сил України полковник Володимир Собора [31].

Діяльність українських військових у миротворчих місіях є важливим елементом міжнародної стабільності. Україна продемонструвала себе як миролюбна держава, яка прагне до забезпечення глобального миру й безпеки, зробивши значний внесок у розвиток міжнародних відносин та укріплення позицій на світовій арені.

Висновки до розділу 2

Людство протягом своєї історії майже не знало періодів без війн, які залишаються невід'ємною складовою міжнародних відносин. Хоча розвиток науки, технологій і моральних принципів спрямовувався на запобігання конфліктам, війна часто ставала основним інструментом для вирішення суперечок між країнами. Створення Організації Об'єднаних Націй стало ключовим етапом у спробах забезпечити мир і безпеку, але досвід конфліктів XX та XXI століть показав, що існуючі механізми підтримання миру потребують суттєвого вдосконалення.

Миротворча діяльність ООН зазнала серйозних випробувань у багатьох регіонах, таких як Югославія, Руанда, Ліван і Африка. Основними проблемами були недостатні ресурси, слабкі механізми координації, політичний тиск і обмежений мандат. Конфлікти в цих регіонах, зокрема різанина в Сребрениці, продемонстрували неспроможність миротворців захистити цивільних через обмеження, накладені міжнародними домовленостями та браком оснащення. Ці трагедії стали сигналом для необхідності перегляду підходів до виконання миротворчих завдань.

У відповідь на ці виклики ООН почала впроваджувати нові концепції, такі як «миробудування» і «примус до миру», та залучати регіональні організації, наприклад НАТО. Проте співпраця з такими структурами часто призводила до ускладнень, адже використання сили іноді робило миротворців учасниками конфлікту. Крім того, сучасні загрози, включно з тероризмом та політичною нестабільністю, ускладнили завдання місій, особливо в регіонах Африки та Близького Сходу, де конфлікти мають затяжний і динамічний характер.

Україна після здобуття незалежності активно долучилася до миротворчої діяльності, що стало важливим чинником її міжнародного авторитету. Військові місії на Балканах, в Афганістані, Іраку та інших регіонах дозволили українським миротворцям здобути унікальний досвід і продемонструвати високий рівень підготовки. Такі операції сприяли зміцненню військових можливостей країни та

інтеграції України у міжнародний безпековий простір. Водночас ці місії були пов'язані з численними труднощами та втратами, що свідчить про складність і відповідальність миротворчої діяльності.

Загальний досвід миротворчої діяльності, як України, так і міжнародної спільноти, вказує на потребу модернізації цього інструменту. Зокрема, необхідно вдосконалювати мандати, забезпечувати належне фінансування, впроваджувати нові технології для моніторингу ситуації та поліпшувати координацію між різними учасниками процесу. Велика увага має приділятися підготовці миротворців до роботи у складних умовах сучасних конфліктів, які нерідко супроводжуються терористичними загрозами та порушеннями міжнародного права.

Миротворчі місії залишаються важливим механізмом забезпечення глобальної стабільності. Їхній успіх залежить від здатності міжнародної спільноти адаптуватися до нових викликів і вдосконалювати підходи до виконання цих завдань. Україна, завдяки своїй активній участі, демонструє готовність бути надійним партнером у підтриманні миру та безпеки у світі, що підтверджує її прагнення до інтеграції у глобальний безпековий простір.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МИРОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ООН

3.1. Напрями підвищення ефективності миротворчих місій ООН

Організація Об'єднаних Націй продовжує використовувати миротворчі місії як основний та перевірений інструмент для збереження міжнародного миру та безпеки. У своїй роботі ООН проводить два типи операцій: неозброєні місії спостерігачів, відомі як «блакитні берети», і операції за участю миротворчих сил, або «блакитних касок», які мають право на використання легкої стрілецької зброї для самооборони. Першою миротворчою місією ООН стала місія на Близькому Сході, яка розпочалася невдовзі після створення організації у 1948 році. Перший збройний контингент ООН було розгорнуто в 1956 році під час Суецької кризи.

Основними завданнями миротворчих операцій були підтримка вже досягнутого примирення, допомога у виконанні мирних домовленостей та контроль за дотриманням режиму припинення вогню і розмежувальних ліній. Однак, після завершення холодної війни зросла необхідність у нових підходах до миротворчої діяльності ООН. Кількість операцій значно збільшилася, і вони почали проводитися у зонах, де часто були відсутні стабільність, чіткі межі конфлікту, а також ускладнювались внутрішніми політичними, соціально-економічними та гуманітарними кризами.

В умовах таких складних ситуацій миротворчі сили були змушені займатися не стільки припиненням конфліктів, скільки їх управлінням і підтримкою політичних процесів. Це призвело до відходу від класичних принципів, таких як згода учасників конфлікту, нейтральність миротворців та обмежене застосування сили лише для самооборони. Місії стали більш орієнтованими на стабілізацію ситуації в країнах, охоплених громадянськими війнами, та на будівництві миру. Як наслідок, мандати миротворчих місій значно розширилися, включаючи поліцейські та цивільні функції, зокрема роззброєння та ліквідацію незаконних збройних формувань, захистом біженців.

Також у миротворчих операціях дедалі активніше почав використовуватись силовий компонент. Так, у рамках місії в Демократичній Республіці Конго вперше було розгорнуто бригаду оперативного втручання, якій надали повноваження для проведення наступальних операцій із нейтралізації та роззброєння незаконних збройних формувань [35]. Саме тут також вперше застосували безпілотні літальні апарати. Проте така комплексна діяльність миротворчих місій, зокрема ООН, нерідко викликає неоднозначну реакцію з боку приймаючих держав і нерідко розглядається владними структурами як загроза їхньому державному суверенітету.

Досвід миротворчої діяльності формувався через низку невдалих місій, як, наприклад, в Югославії, тому ця тема залишається предметом обговорень і критики. Негативні настрої часто зумовлені неоднозначним досвідом, труднощами у визначенні мандатів, недостатньою підготовкою миротворців, труднощами в комплектуванні контингентів, недостатнім оснащенням операцій та втратами серед миротворців.

На початку нового тисячоліття керівництво ООН розпочало активну роботу над розробкою стратегії реформування, це було зроблено для того, щоб посилити миротворчий потенціал організації. Було створено цілий ряд програмних документів, стратегічних доповідей і звернень Генеральних секретарів ООН, які не лише надавали критичний аналіз, а й містили практичні рекомендації для реорганізації миротворчої діяльності. У березні 2000 року було сформовано групу з десяти незалежних експертів на чолі з Лахдаром Брахімі, колишнім міністром закордонних справ Алжиру та заступником Генерального секретаря. Їхнім завданням було проаналізувати ситуацію з операціями з підтримання миру та розробити конкретні пропозиції для їх удосконалення.

У серпні 2000 року група представила на розгляд Генеральної Асамблеї та Ради Безпеки так звану «доповідь Брахімі». Доповідь містила глибокий аналіз попередніх операцій і рекомендації щодо організаційних змін, включно з переглядом зобов'язань держав, інституційними перетвореннями та підвищенням рівня фінансування. Одним із ключових моментів доповіді стало

звернення до Секретаріату з порадою говорити Раді Безпеки не те, що вона хоче почути, а те, що їй потрібно знати, особливо коли виконання ясного та реалістичного мандата неможливе.

Серед обов'язкових умов виконання місій зазначалися доступ до необхідних ресурсів, забезпечення технічного оснащення, формування чітких і реалістичних мандатів, зокрема щодо застосування сили. Основні принципи підтримки миру залишилися незмінними. Частину рекомендацій було впроваджено в подальші операції, особливо ті, що стосувалися посилення спроможності місій ООН проводити силові наступальні операції.

У 2003 році була заснована Група високого рівня, яка в 2004 році підготувала доповідь «Більш безпечний світ: наша спільна відповідальність», яка стверджувала, що принцип невтручання не може бути виправданням для геноциду чи масштабних порушень міжнародного гуманітарного права.

Концепція «обов'язок захищати» була підтримана ООН у 2005 році. Ця концепція встановлює нову норму міжнародного права, що розглядає суверенітет як обов'язок держави захищати своє населення. Якщо держава не може або не хоче це робити, відповідальність переходить до міжнародної спільноти. «Обов'язок захищати» наголошує на обов'язку міжнародної спільноти діяти для запобігання злочинам, таким як геноцид та етнічні чистки.

У своїй доповіді 2009 року «Застосування концепції обов'язку захищати» Генеральний секретар ООН Пан Гі Мун описав три стовпи цієї концепції.

Перший стовп – обов'язок кожної держави захищати своє населення від геноциду, військових злочинів, етнічних чисток та злочинів проти людяності. Генеральний секретар закликав держави вживати заходи для захисту прав людини в межах своїх кордонів, зокрема через контроль за їх дотриманням.

Другий стовп – міжнародна допомога державам у виконанні цих зобов'язань, зокрема технічну, фінансову та військову підтримку. Це також може включати дипломатичне втручання для запобігання кризам.

Третій стовп – примусові заходи, від економічних санкцій до військових інтервенцій. Збройна інтервенція є останнім засобом, коли всі інші заходи не дали результату у запобіганні масовим звірствам.

У 2015 році була проведена всебічна оцінка проблем миротворчої діяльності ООН незалежною групою високого рівня, до складу якої входили 16 дипломатів і військових офіцерів на чолі з колишнім президентом Східного Тимору. Доповідь цієї групи була надзвичайно детальною та всебічною, з критичним аналізом попередніх невдалих миротворчих місій та пропозиціями щодо необхідних змін, у тому числі стратегічного характеру. У доповіді містилось понад 100 рекомендацій для подальшого розвитку миротворчої діяльності ООН, з акцентом на необхідність глибоких змін.

Пріоритетними напрямками для змін стали чотири основні області: методи роботи Ради Безпеки ООН, зміст мандатів миротворчих місій, формування військових контингентів та асиметричні загрози миротворчим місіям. Зокрема, в методах роботи Ради Безпеки ООН необхідно забезпечити збалансоване залучення Ради Безпеки, Секретаріату та держав-постачальників контингентів до процесу формулювання мандатів миротворчих місій, посилити тристоронню взаємодію між ними, а також провести більш детальний аналіз і консультації щодо проектів мандатів, залучаючи більше держав. В змісті мандатів миротворчих місій пріоритет має надаватися превентивним заходам, врахуванню локальних контекстів і специфіки конфліктів, чіткості та лаконічності мандатів, пріоритизації завдань і визначенню чітких термінів виконання, а також запровадженню дворівневого процесу оцінки та коригування мандатів. Формування військових контингентів повинно передбачати стратегічний підхід, включаючи завчасне планування, покращення мобільності, удосконалення постачання та координації між підрозділами, підвищення здатності до швидкого розгортання та посилення бойової здатності і ситуаційної проінформованості. Щодо асиметричних загроз миротворчим місіям, необхідно підвищити здатність реагувати на загрози власній безпеці, то потрібно розробити ефективну програму

управління кризовими ситуаціями та переглянути компенсації для країн у разі загибелі чи поранення їхніх військових.

Доповідь також запропонувала переглянути підхід до миротворчої діяльності, пропонуючи більш політизоване вирішення конфліктів. Це включало перегляд різниці між традиційними миротворчими операціями, орієнтованими на неупередженість, і політичними місіями, спрямованими на досягнення політичних цілей. Окрім того, були запропоновані нові механізми, такі як створення регіональних центрів для підготовки миротворчих операцій та створення спеціально навчених сил кризового реагування для окремих країн чи коаліцій.

Стратегічною рекомендацією було рідше використовувати стандартні мандати і типові рішення, а натомість орієнтуватися на індивідуальні мандати, що дозволяють створювати нові коаліції чи партнерства. Також піднімалось питання важливості створення єдиного фонду фінансування миротворчої діяльності ООН із гнучкими процедурами направлення ресурсів між операціями.

У доповіді Пан Гі Муна «Майбутнє миротворчих операцій ООН» за 2015 рік було підсумовано рекомендації щодо лінії військового компонента, зокрема створення сил швидкого реагування ООН на постійній основі, формування власного спецназу та постійного резерву.

У листопаді 2017 року спеціальній комісії було доручено проаналізувати причини загибелі миротворців. Комісія, відвідавши усі конфліктні зони, де були розгорнуті миротворчі місії, дійшла висновку, що нейтральний статус «блакитних касок» не захищає їх від загроз безпеці. Це призвело до розробки плану дій, спрямованого на нарощування оборонного потенціалу та боєздатності місій ООН. Перший етап плану включав перегляд методів підготовки миротворців і порядку надання медичної допомоги. Однак питання формування гнучких і мобільних сил ООН залишалося недостатньо опрацьованим і продовжує залишатися актуальним.

28 березня 2018 року Генеральний секретар ООН Антоніу Гутерреш висунув ініціативу «Дії з підтримки миру», метою якої було формування

загального розуміння завдань миротворців та підтвердження політичних зобов'язань держав-членів щодо підтримки миру на місцях. Генсек закликав держави-члени розробити узгоджені принципи та зобов'язання для організації миротворчих операцій, що відповідатимуть вимогам майбутнього, які стають все більш комплексними та важкими. У вересні 2018 року було висунуто «Декларацію про спільні зобов'язання щодо операцій ООН з підтримки миру». Декларація була поділена на вісім основних сфер: політичні питання, безпека миротворців, ефективність миротворчих місій, гендерне питання, захист цивільного населення, заходи щодо зміцнення миру, оцінка та покращення поведінки миротворців і зміцнення взаємодії з регіональними та субрегіональними структурами.

Усі підготовлені доповіді мали оглядовий характер і критично оцінювали попередні та поточні ситуації, стверджуючи, що без значних організаційних змін, додаткової фінансової підтримки та належної прихильності з боку держав-членів ООН організація не зможе виконати свої завдання в галузі миротворчої діяльності. Попри різноманіття ініціатив, будь-які пропозиції та рекомендації повинні обговорюватися з широким складом зацікавлених структур, включаючи міждержавні погодження на рівні спеціального комітету Генеральної асамблеї.

Незважаючи на складність багатьох проектів, деякі ініціативи вдалося узгодити поетапно. Було удосконалено взаємодію з державами-постачальниками контингентів, завдяки регулярним зустрічам між особами, відповідальними за ухвалення рішень, і представниками держав, чиї війська задіяні у місіях. В рамках єдиної системи готовності миротворчих сил кожні три місяці публікується інформація щодо необхідних ресурсів для миротворчих місій.

Однак низка концептуальних питань, зокрема стратегічне питання створення сил постійної готовності ООН, які б склались з професійних миротворців, залишаються відкритими. Найменший прогрес спостерігається у вирішенні проблем, що стосуються взаємодії ключових держав, найбільших фінансових донорів та країн-постачальників контингентів.

Процес розробки мандатів для миротворчих місій часто ускладнений тим, що найбільші фінансові донори, переважно західні держави, вкрай неохоче сприймають реформи, які надають країнам-постачальникам контингентів більший вплив у рамках миротворчого процесу. Тристоронній механізм взаємодії Секретаріату, Ради Безпеки та держав-постачальників контингентів виявився недостатньо ефективним, що призводить до розбіжностей між зацікавленими сторонами та проблем у реалізації мандатів.

Тому є необхідність подолати консерватизм Ради Безпеки щодо участі більш широкого кола сторін у процесі складання мандатів місій, а також визначити розумні терміни для організації обговорення змісту мандатів на кожному етапі їх введення та імплементації.

Заходи Ради безпеки ООН щодо запобігання конфліктам на ранніх стадіях виглядають скромно, а прогрес у цьому напрямку є обмеженим, особливо у сфері надання мандатів. Мандати ООН, зокрема для місії в Малі, був сформульований занадто об'ємно та не чітко, з типовими шаблонами, що обмежує ефективність мандату. Проте відзначаються певні спроби, хоч і обережні, пріоритизувати завдання в рамках цих мандатів. Для поліпшення ситуації необхідно продовжити зусилля щодо впровадження принципу поетапності в нові мандати.

Однією з головних проблем залишається боротьба з асиметричними загрозами, зокрема терористичними формуваннями, що вимагає залучення миротворців до антитерористичних операцій.

За останні три десятиліття миротворчі операції не тільки збільшилися кількісно, а й стали більш складними та різноманітними. Сучасні операції все частіше фокусуються на досягненні перемир'я, а не на стабільному мирі, що виправдовує політику посилення мандатів. Водночас залишається відкритим питання збалансованості військових та невійськових методів у рамках цих операцій.

Для досягнення більш ефективних результатів необхідна комплексна реформа ООН. Незважаючи на різні підходи структур і держав-членів, реформа миротворчої діяльності поступово просувається, вирішуючи окремі проблеми та

нові завдання, хоча темпи та формат цієї реформи значною мірою залежать від інтересів ключових акторів на міжнародній арені.

3.2. Перспективи розвитку діяльності миротворців ООН в Україні

Конфлікт на Донбасі розпочався у 2014 році та став однією з найбільш великих криз у сучасній історії Європи. Військові дії почались після анексії Росією Криму та початку підтримки збройних формувань у Донецькій та Луганській областях. У квітні 2014 року сепаратисти оголосили про створення так званих ДНР та ЛНР, що призвело до початку АТО та початку активної фази конфлікту.

Перший рік конфлікту характеризувався інтенсивними бойовими діями. Важливими подіями стали бої за Слов'янськ, Іловайську трагедію та протистояння в донецькому аеропорту. На першому етапі активної фази бойових дій українська армія змогла частково відновити контроль над втраченими територіями, але після вводу регулярних частин армії РФ в кінця серпня та закриття іловайського котлу почався другий етап, в якому вже Україна почала відступати та змушена були йти на поступки.

Восени 2014 року були підписані перша Мінська угода. Мінська угода – це перша спроба дипломатичного врегулювання війни на сході України. Ця угода була укладена в результаті переговорів між представниками України, Росії, ОБСЄ та лідерів сепаратистів. Мета цієї угоди була зупинити бойові дії і створити умови для мирного врегулювання конфлікту. Проте, в реальності, Мінська угода виявилася малоефективною. Бойові дії тривали навіть після підписання протоколу, наприклад, у донецькому аеропорту і біля Дебальцево. Припинення вогню не дотримувалося, а обидві сторони звинувачували одна одну у порушеннях. Крім того, питання статусу Донбасу викликало гострі суперечки в українському суспільстві.

На початку 2015 року на Донбасі почалось нове загострення. Росія продовжувала підтримувати сепаратистські угруповання, що дозволило їм

перейти в наступ. Бої за Дебальцеве стала символом неспроможності попередніх домовленостей забезпечити мир. Українські війська опинилися в складній ситуації, потреба в перемир'ї набула критичного значення. Зимою 2015 року відбулися перемовини між лідерами країн нормандської четвірки, у склад якої входила Україна, Росія, Німеччина та Франція. Західні партнери, особливо Німеччина та Франція, прагнули зупинити загрозу подальшого розширення конфлікту, який міг вийти за межі України. Другі Мінські угоди були підписані за участю представників ОБСЄ, України, Росії та самопроголошених ДНР і ЛНР. Попри дипломатичний успіх, досягнутий у Мінську, угода від самого початку сприймалася як компроміс, а не як довгострокове вирішення конфлікту.

Після 2015 року та підписанням других мінських угод інтенсивність бойових дій значно знизилася, хоча обстріли та локальні сутички тривали. Лінія розмежування, встановлена Мінськими угодами, стала фактичною межею між підконтрольними Україні територіями та районами, які контролюють підтримувані Росією формування. Щороку гинули сотні військових і мирних жителів, але масштаб бойових дій залишався обмеженим.

В лютому 2018 року колишній генеральний секретар НАТО Андерс Фог Расмуссен висунув пропозицію щодо миротворчих сил на сході України. У пропозиції підкреслювалося, що введення миротворчої місії Організації Об'єднаних Націй на Донбасі найефективнішим інструментом, який сприятиме імплементації мінських угод [36]. Ця пропозиція намагалася врахувати інтереси всіх сторін конфлікту, а також великих держав, щоб зменшити перешкоди для її прийняття та реалізації. Проте ця ініціатива не була введена. Хоча у 2019 році, як показало проведене Київським міжнародним інститутом соціології дослідження громадської думки населення України, ставлення українців до введення миротворчих сил на території ДНР та ЛНР переважно позитивне, за виступає 59% опитаних українців. Найменш прихильно ставляться до цього на сході, там 47% опитаних українців підтримують таке рішення, найбільш прихильно до такого рішення ставляться на Заході, 70% опитаних українців підтримали цю ідею [37].

Однією з причин була взаємна недовіра між Москвою і Києвом. Хоч у 2018 році президент України Петро Порошенко штаб-квартирі ООН у Нью-Йорку і заявив, що направлення миротворців на Донбас є вирішальним фактор для припинення конфлікту на сході України, це не зрушило це питання з мертвої точки [38]. Також розбіжності були щодо місця дислокації миротворців. РФ мала на меті розмістити миротворців на місці розмежування між самопроголошеними республіками і підконтрольними Україні територіями, що, звісно, заморозило унеможливило б військовий реванш України та дозволило б Москві підтримувати сепаратистів у Донецьку та Луганську. Україна ж пропонувала розмістити миротворці на державному кордоні між Україною та Росією, це мало відрізати сепаратистів від підтримки РФ. Це дало б змогу розглядати військову операцію з метою повернення окупованих територій під контроль України, адже без підтримки з боку Росії армії самопроголошених республік протрималися б проти української армії не довго [39].

Тобто можна сказати, що конфлікт на Донбасі залишався нерозв'язаним через глибоку взаємну недовіру, яка унеможливлювала досягнення домовленостей щодо миротворчої місії. Пропозиції України і Росії щодо місця дислокації миротворців мали принципово різний характер і свідчили про протилежні стратегії сторін. Ця ситуація добре демонструє, що вирішення подібних конфліктів вимагає не лише ефективного дипломатичного діалогу, а й чіткої координації позицій міжнародної спільноти, здатної забезпечити виконання рішень.

Наприкінці 2021 та початку 2022 року ситуація на Донбасі стала частиною ширшої геополітичної кризи. Росія розпочала масштабне нарощування військ біля кордонів України. 24 лютого 2022 року Росія здійснила повномасштабне вторгнення в Україну, що суттєво змінило характер війни. Тепер варто говорити про можливий ввід миротворців не лише на Донбасі, а на набагато ширшу частину територій.

Із самого початку війни можна було почути пропозиції про ввід миротворці або хоча б про початок перемир'я [40]. В березні 2022 року Верховна Рада

України ухвалила звернення до міжнародної спільноти із закликом негайно запровадити безпольотну зону над територією України та вести в Україну миротворчі сили ООН, але цей заклик не був почутий [41].

У 2024 році в ЗМІ знову з'являються заяви окремих лідерів і політиків щодо можливого введення миротворців в Україну. Такі заяви носять скоріше гіпотетичний характер, оскільки за умов інтенсивних бойових дій і відсутності політичного врегулювання втілення подібних ініціатив виглядає малоімовірним [42; 43].

Зараз, на жаль, ідея про введення миротворців для деескалації наразі не просувається і не сприймається серйозно. Міжнародна спільнота визнає важливість миротворчих операцій для припинення війни, але бракує політичної волі серед, а активна фаза бойових дій робить цей варіант практично неможливим. Але варто зазначити, що після припинення вогню та досягнення умовного перемир'я миротворчі місії можуть отримати шанс стати важливим інструментом забезпечення стабільності та контролю за дотриманням домовленостей.

У висновку можна сказати, що питання введення миротворчих сил в Україну залишається складним і залежить від багатьох факторів, включаючи політичну волю міжнародної спільноти і характер бойових дій. У нинішніх умовах активної фази війни ця ініціатива виглядає малоімовірною. Проте в перспективі, після припинення вогню і політичного врегулювання конфлікту, миротворчі місії можуть стати важливим інструментом підтримки стабільності, моніторингу виконання мирних угод і забезпечення безпеки у пост-конфліктних регіонах. Їх ефективність буде залежати від чітко визначеного мандату, наявності необхідних ресурсів і інтеграції в загальну стратегію відновлення України. Міжнародна співпраця в цьому напрямку матиме вирішальне значення для запобігання новим загрозам і забезпечення тривалого миру.

Висновки до розділу 3

Миротворча діяльність ООН залишається одним із ключових механізмів забезпечення міжнародного миру. Протягом своєї історії організація адаптувалася до змін у світовій політиці, розширюючи функції миротворчих місій. Серед них – підтримка стабільності в зонах конфліктів, захист цивільного населення, роззброєння та сприяння політичному діалогу. Водночас збільшення ролі силового компонента викликає суперечливі оцінки як у держав, що приймають місії, так і серед країн учасників.

Досвід ООН у миротворчій діяльності включає як успішні приклади, так і невдачі, що стали стимулом для проведення реформ. Запропоновані зміни спрямовані на вдосконалення мандатів, покращення підготовки військових контингентів і реагування на нові виклики. Однак такі важливі питання як координація між сторонами, оптимізація мандатів і створення сил швидкого реагування, досі опрацьовуються.

Для підвищення ефективності миротворчих операцій необхідно продовжувати реформування. Лише завдяки узгодженій співпраці міжнародної спільноти, належному фінансуванню й реалізації інноваційних рішень ООН зможе забезпечити тривалий мир у регіонах, де відбуваються конфлікти.

На прикладі України можна побачити, що під час активних бойових дій перспективи введення миротворчих сил виглядають малоімовірними. Це пояснюється недовірою між сторонами конфлікту, відсутністю політичної волі та значними труднощами у забезпеченні безпеки місій. Утім, у разі досягнення перемир'я, миротворчі сили можуть відіграти важливу роль у підтримці стабільності, реалізації мирних угод і процесах відновлення країни.

Успіх миротворчих ініціатив залежить від міжнародного співробітництва, заснованого на довірі та злагодженості дій. Тільки за цих умов ООН зможе гарантувати довготривале вирішення конфліктів і створення передумов для тривалого миру як в Україні, так і в інших регіонах світу.

ВИСНОВКИ

Миротворча діяльність Організації Об'єднаних Націй є одним із ключових елементів забезпечення міжнародного миру та безпеки, особливо в умовах сучасних викликів і загроз, що виникають через збройні конфлікти, тероризм, соціально-політичну нестабільність та численні гуманітарні кризи. У процесі написання дипломної роботи було проведено всебічний аналіз історичних, правових, організаційних і практичних аспектів функціонування миротворчих місій ООН, що дозволило оцінити їхній вплив на сучасні міжнародні відносини, визначити основні проблеми реалізації та запропонувати можливі шляхи вдосконалення цієї діяльності.

Виникнення миротворчої діяльності ООН пов'язане з глобальними викликами, що постали перед людством після Другої світової війни. Встановлення системи колективної безпеки, передбаченої Статутом ООН, стало основою для створення перших миротворчих місій, наприклад, місія 1948 року для спостереження за дотриманням перемир'я після арабо-ізраїльської війни. Ця операція мала здебільшого спостережний характер, що відповідав специфіці конфліктів середини XX століття. Однак поступове ускладнення збройних конфліктів вимагало трансформації миротворчої діяльності.

Особливо важливими стали зміни, що відбулися після завершення холодної війни. Епоха біполярного протистояння обмежувала можливості ООН через право вето, яким користувалися постійні члени Ради Безпеки. З 1989 року, коли міжнародна політична ситуація почала змінюватися, спостерігалось зростання кількості нових миротворчих операцій. Ці місії вже не обмежувалися спостереженням чи підтриманням перемир'я, а включали багатокomпонентні завдання, такі як відновлення правопорядку та забезпечення гуманітарної допомоги.

Миротворча діяльність ООН базується на положеннях Статуту ООН, який визначає принципи суверенітету держав, заборони втручання у внутрішні справи та використання сили лише за рішенням Ради Безпеки. Ці принципи

забезпечують легітимність миротворчих операцій і сприяють їхній підтримці з боку міжнародної спільноти. Однак, як показує практика, дотримання цих принципів не завжди можливе в умовах сучасних конфліктів.

Сучасна доктрина миротворчої діяльності передбачає необхідність поєднання традиційних принципів з активними заходами для захисту миротворців і цивільного населення. У 2008 році було прийнято доктрину «Операції ООН з підтримки миру: принципи та керівні вказівки», вона заклала основу для «активної миротворчої діяльності», яка дозволяє використання сили у разі порушення мандата. Цей підхід став особливо важливим у конфліктах, де одна зі сторін грубо порушує права людини чи створює загрози для міжнародної безпеки. Проте впровадження такого підходу породжує дискусії щодо меж втручання та відповідальності ООН.

Проведене дослідження демонструє, що успіх миротворчих операцій залежить від низки факторів: чіткості мандата, рівня фінансування, підтримки з боку країн-членів ООН і професійної підготовки миротворців. Аналіз прикладів миротворчої діяльності ООН виявив як успішні місії, так і невдалі. Наприклад, місія в колишній Югославії виявила недоліки у плануванні, ресурсному забезпеченні та оперативному управлінні.

Одним із ключових викликів для миротворчої діяльності є загрози безпеці миротворців. Терористичні атаки, зокрема в Малі, Демократичній Республіці Конго, Південному Судані та ЦАР, підривають ефективність місій і вимагають впровадження нових підходів до забезпечення безпеки. Водночас координація між військовими, поліцейськими й цивільними компонентами залишається проблемою, що ускладнює досягнення цілей місій.

Україна бере активну участь у миротворчих операціях ООН починаючи з 1992 року, це є важливим елементом зовнішньої політики країни. Участь українських військовослужбовців у місіях на Балканах, у Іраку, Африці та інших регіонах сприяла зміцненню авторитету України на міжнародній арені. З огляду на сучасну ситуацію, пов'язану з агресією РФ, Україна відкликала усіх миротворців.

У сучасному світі миротворча діяльність ООН зустрічається з новими викликами, зокрема тероризмом, асиметричними конфліктами, політичною нестабільністю та обмеженими ресурсами. Для підвищення ефективності миротворчих місій необхідно:

- реформувати систему ухвалення рішень у Раді Безпеки;
- підвищити фінансування операцій;
- покращити навчання та забезпечення миротворців;
- розширити співпрацю з регіональними організаціями.

Крім того, важливо враховувати специфіку місцевих громад і залучати їх до процесів відновлення миру. Довіра населення до миротворців є критично важливою для успіху місій, тому прозорість, підзвітність і дотримання прав людини повинні залишатися основними принципами діяльності ООН.

Окрім вже згаданих викликів, сучасна миротворча діяльність зустрічається з проблемою впровадження цифрових технологій і новітніх систем управління. Використання дронів може стати важливим елементом удосконалення операцій.

Важливим аспектом для забезпечення успішності миротворчих операцій є реформа Ради Безпеки ООН. Нині система ухвалення рішень залежить від п'яти постійних членів, які мають право вето. Це часто блокує ефективні дії у випадках, коли інтереси великих держав суперечать одне одному. Наприклад, у конфліктах у Сирії чи Україні ця проблема є надзвичайно гострою. Розширення Ради Безпеки, обмеження права вето або введення нових механізмів консенсусу можуть стати шляхом до подолання цієї кризи управління.

Крім того, миротворча діяльність повинна більше орієнтуватися на профілактику конфліктів, а не лише на реагування на їхні наслідки. Превентивні заходи, такі як дипломатичні зусилля та раннє попередження здатні значно зменшити потребу у фізичному втручанні. ООН має більше інвестувати в програми розвитку та освітні ініціативи.

Отже, ефективність майбутніх миротворчих операцій залежить від здатності ООН до реформування, адаптації до нових викликів та використання інноваційних підходів. Миротворча діяльність повинна залишатися гнучкою,

прозорою та орієнтованою на довгостроковий результат. Це дозволить забезпечити не лише розв'язання поточних конфліктів, а й створення умов для стійкого миру.

Миротворча діяльність ООН є надзвичайно важливим інструментом для підтримання міжнародного миру та безпеки. Проведений у дипломі аналіз підтверджує, що ефективність миротворчих операцій залежить від здатності міжнародної спільноти адаптуватися до нових реалій, забезпечити адекватне фінансування та спорядження та чітко визначити мандати. У майбутньому вдосконалення механізмів миротворчої діяльності стане запорукою ефективного реагування на виклики ХХІ століття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Our History. United Nations Peacekeeping. URL: <https://peacekeeping.un.org/en/our-history>
2. Borger J. Dag Hammarskjöld: Evidence Suggests UN Chief's Plane Was Shot Down. The Guardian. URL: <https://www.theguardian.com/world/2011/aug/17/dag-hammarskjold-un-secretary-general-crash>
3. The Nobel Peace Prize 1988. The Nobel Prize. URL: <https://www.nobelprize.org/prizes/peace/1988/summary/>
4. Миротворчі місії ООН: в яких країнах світу проводилися та де тривають зараз. Слово і Діло. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2019/12/02/infografika/polityka/myrotvorchi-misiyi-onn-yakyyh-krayinax-svitu-provodylysya-ta-tryvayut-zaraz>
5. Past peace operations. United Nations Peacekeeping. URL: <https://peacekeeping.un.org/en/past-peacekeeping-operations>
6. Former Yugoslavia – UNPROFOR United Nations Peacekeeping. URL: https://peacekeeping.un.org/mission/past/unprof_p.htm
7. Daly E. French Target Serb Gun Near Sarajev. The Independent. URL: <https://www.independent.co.uk/news/world/french-target-serb-gun-near-sarajevo-1588356.html>
8. Resolution 994. United Nations. URL: <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n95/148/07/pdf/n9514807.pdf>
9. Croatia: Impunity for Abuses Committed during «Operation Storm». Human Rights Watch. URL: <https://www.hrw.org/report/1996/08/01/impunity-abuses-committed-during-operation-storm-and-denial-right-refugees-return>
10. Boutros Boutros-Ghali. An Agenda for Peace: Preventive Diplomacy, Peacemaking, and Peace-keeping. Report of the Secretary-General Pursuant to the Statement Adopted by the Summit Meeting of the Security Council on 31 January 1992. United Nations Digital Library. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/145749?v=pdf>

11. Resolution 770. United Nations. URL:
<https://documents.un.org/doc/resolution/gen/nr0/011/29/pdf/nr001129.pdf>
12. Статут Організації Об'єднаних Націй / Розділ VIII. Вікіджерела. URL:
<http://surl.li/dnitct>
13. Resolution 781. United Nations. URL:
<https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n92/491/64/pdf/n9249164.pdf>
14. Resolution 816. United Nations. URL:
<https://documents.un.org/doc/resolution/gen/nr0/700/01/pdf/nr070001.pdf>
15. Resolution 836. United Nations. URL:
<https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n93/330/21/pdf/n9333021.pdf>
16. Resolution 819. United Nations. URL:
<https://documents.un.org/doc/resolution/gen/nr0/700/04/pdf/nr070004.pdf>
17. Barlow Brown T. «It Was Hell»: Dutch Troops Recall Failure to Stop Srebrenica Deaths. Balkan Transitional Justice. URL:
<https://balkaninsight.com/2019/08/08/it-was-hell-dutch-troops-recall-failure-to-stop-srebrenica-deaths/>
18. Boffey D. Srebrenica Massacre: Dutch Soldiers Let 300 Muslims Die, Court Rules. The Guardian. URL: <https://www.theguardian.com/world/2017/jun/28/dutch-soldiers-let-300-muslims-die-in-bosnian-war-court-rules>
19. Bosnia and Herzegovina - UNMIBH - Background. United Nations Peacekeeping.
URL:<https://peacekeeping.un.org/ru/mission/past/unmibh/background.html>
20. Терористи напали на миротворчу місію ООН у Малі, щонайменше 8 загиблих.LB.ua.URL:
https://lb.ua/world/2019/01/20/417596_terroristi_napali_mirotvorcheskuyu.html
21. Унаслідок нападу терористичного угруповання на загін «блакитних шоломів» у східній частині Демократичної Республіки Конго загинули семеро миротворців ООН. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2581241-u-kongo-teroristi-vbili-simoh-mirotvorciv-oon.html>
22. Jett D. Why Peacekeeping Fails. 2020. P. 96-99.

23. Greenwood P. Austria to Withdraw Golan Heights Peacekeepers Over Syrian Fighting. The Guardian. URL: <https://www.theguardian.com/world/2013/jun/06/syrian-golan-crossing-israeli-military-quneitra>

24. Тищенко К. Миротворці ООН у Лівані заявили про ракетний удар по своїй штаб-квартирі. Українська Правда. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2023/10/15/7424261/>

25. Україна висловила стурбованість ізраїльським обстрілом миротворчих сил ООН у Лівані. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3915294-ukraina-vislovila-sturbovanist-izrailskim-obstrilom-mirotvorcih-sil-oon-u-livani.html>

26. Підбив миротворців у казармах Бейруту. СИЛА ПАМ'ЯТІ. URL: <https://upa75ua.blogspot.com/2020/10/23-1983.html>

27. Костирін В. ООН офіційно завершила місію в Малі. РБК Україна. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/oon-ofitsiyno-zavershila-misiyu-mali-guterresh-1704116489.html>

28. У ЦАР знову напали на миротворців ООН. ТСН. URL: <https://tsn.ua/svit/u-car-znovu-napali-na-mirotvorci-oon-ye-zhertvi-1138653.html>

29. 240 окремих спеціальних батальйонів ООН. Militarny. URL: <https://mil.in.ua/uk/240-okremiyi-spetsialnyi-batalion-oon/>

30. День Незалежності України: 30 цікавих фактів про державу і армію. Армія.INFORM. URL: <https://armyinform.com.ua/2021/08/19/den-nezalezhnosti-ukrayiny-30-czikavyh-faktiv-pro-derzhavu-i-armiyu/>

31. Понад 42 тисячі українців брали участь у міжнародних миротворчих операціях. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/249068694>

32. Указ Президента України №114/2022. Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/249068694>

33. Ерман Г. Як українці врятували від різанини тисячі людей в Боснії і чому про це не говорять. BBC Ukraine. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-53613172>

34. В Іраку загинув український миротворець. Українська правда. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2005/02/6/3006816/>

35. Українські миротворці у ДР Конго завдали ударів по бойовиках. Militarniy. URL: <https://mil.in.ua/uk/news/ukrayinski-myrotvortsyi-u-dr-kongo-zavdaly-udariv-po-bojovykah/>

36. Соколов С. Расмуссен: Миротворці на Донбасі – найкраще для «Мінська». DW. URL: <http://surl.li/eonhjo>

37. Шляхи досягнення миру на Донбасі: суспільні настрої, очікування, перестороги – загальнонаціональне опитування. Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва. URL: <https://dif.org.ua/article/shlyakhi-dosyagnennya-miru-na-donbasi-suspilni-nastroi-ochikuvannya-perestorogi-zagalnonatsionalne-opituvannya>

38. Миротворці на Донбасі є «вирішальним фактором для припинення конфлікту» – Порошенко в ООН. Радіо Свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-poroshenko-onn-myrotvortsyi/29510077.html>

39. «Самі по собі, без допомоги Росії, ми й тижня проти ЗСУ не протримаємося.», – бойовик «ДНР» з Пітера здав Росію. Патріоти України. URL: <https://patrioty.org.ua/other/samy-po-sebe-m-bez-pomoshchy-rossyy-u-nedely-protyv-vsu-ne-proderzhymsia--boiovyk-dnr-z-pitera-zdav-rosiiu-126386.html>

40. Президент: Росія відкинула пропозицію великоднього перемир'я, окупанти збирають дані для псевдореферендуму. Радіо Свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-zelenskyi-peremyrya-referendum/31815200.html>

41. Соколова Ю. Рада закликала світ закрити небо над Україною та ввести миротворців ООН. Факти. URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/polituka/20220303-rada-zaklykala-svit-zakryty-nebo-nad-ukrayinoyu-ta-vvesty-myrotvorcziv-onn/>

42. Волошина М. Ніхто в Європі не збирається відправляти війська в Україну, – прем'єр Чехії про заяву Макрона. 24 канал. URL: https://24tv.ua/vidpravlyat-viyska-nato-ukrayinu-petr-fiala-zrobiv-guchnu-zayavu_n2505324 https://24tv.ua/vidpravlyat-viyska-nato-ukrayinu-petr-fiala-zrobiv-guchnu-zayavu_n2505324

43. Жабська Є. Європа може відправити миротворців в Україну, але є нюанс. Главком. URL: <https://glavcom.ua/world/world-politics/jevrope-mozhe-vidpraviti-mirotvortsiv-v-ukrajinu-ale-je-njuans-1026977.html>